

ЗВІТ TERN 01-17up ПРО ОНОВЛЕННЯ КРЕДИТНОГО РЕЙТИНГУ ТА РЕЙТИНГУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Об'єкт рейтингування:	Тернопільська міська територіальна громада
Код ЄДРПОУ:	34334305
Тип рейтингу:	Довгостроковий кредитний рейтинг за Національною рейтинговою шкалою
Рейтингова дія:	оновлення
Рівень кредитного рейтингу:	uaA
Прогноз:	у розвитку
Дата оновлення:	28.06.2023 р.
Рейтингова дія:	оновлення
Результат оновлення:	підтвердження зі зміною прогнозу
Об'єкт рейтингування:	Тернопільська міська територіальна громада
Тип рейтингу:	Рейтинг інвестиційної привабливості
Рівень рейтингу:	invA+
Дата оновлення:	28.06.2023 р.
Рейтингова дія:	оновлення
Результат оновлення:	підтвердження

Рейтинговий звіт розроблено в межах програми міжнародної співпраці «EU4Business: відновлення, конкурентоспроможність та інтернаціоналізація МСП» за співфінансування Європейського Союзу та уряду Німеччини. Програма спрямована на підтримку економічної стійкості, відновлення та зростання України, створення кращих умов для розвитку українських малих і середніх підприємств (МСП), а також підтримку інновацій та експорту. Детальніше: www.eu4business.org.ua

Стратегічний виконавець програми – німецька федеральна компанія Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH. Виконавець грантового конкурсу – Фонд розвитку підприємництва. Виконавець гранту – громадська організація «Вест Юкрейн Діджитал».

Зміст рейтингового звіту є виключною відповідальністю Тернопільської міської ради і не обов'язково відображає позицію Європейського Союзу та уряду Німеччини.

Кредитні рейтинги, визначені Рейтинговим агентством «ІБІ-Rating» не є рекомендацією щодо «купівлі» чи «продажу» того чи іншого цінного паперу або відносно ризику отримання збитків, за винятком випадків, коли це обумовлено окремо. Рейтинг інвестиційної привабливості, визначений Рейтинговим агентством «ІБІ-Rating», не є рекомендацією щодо інвестування, а є лише думкою щодо привабливості громади, підприємства з точки зору інвестування в нього та ризиків, пов'язаних з даною інвестицією.

ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНІВ

Кредитний рейтинг – умовне визначення рівня кредитоспроможності об'єкту рейтингування загалом та/або його окремого боргового зобов'язання за Національною рейтинговою шкалою, що визначена Постановою КМУ №665 від 26.04.2007 р.

Кредитний рейтинг позичальника – характеризує рівень спроможності контрагента своєчасно та в повному обсязі виплачувати відсотки і основну суму за борговими зобов'язаннями відносно боргових зобов'язань інших позичальників.

Кредитний рейтинг цінних паперів емітента – характеризує рівень спроможності позичальника (емітента) своєчасно та у повному обсязі обслуговувати зобов'язання за цінними паперами.

Кредитний рейтинг представляє собою оціночне судження Рейтингового агентства «IBI-Rating» щодо надійності (кредитоспроможності) об'єкту рейтингування або його окремого боргового зобов'язання відносно інших об'єктів. Оскільки за своєю сутністю рейтинги націлені на перспективу і включають припущення та прогнози щодо майбутніх подій, на них можуть впливати майбутні події та умови, існування яких не можна було передбачити на етапі визначення (оновлення) рейтингу.

Кредитний рейтинг може мати позначення «+» або «-», за рахунок яких виділяють проміжні категорії рейтингу відносно основних категорій (рівнів). Вказані позначення не застосовуються до наступних рівнів: **uaD, uaC, uaAAA**.

Кредитний рейтинг супроводжується **прогнозом кредитного рейтингу** (позитивний, стабільний, негативний та що розвивається). Прогноз кредитного рейтингу є коментарем стосовно переважних тенденцій, які впливають на кредитний рейтинг, з точки зору його можливої (але не обов'язкової) зміни в подальшому.

РЕЙТИНГОВІ ДІЇ

Визначення та оновлення кредитного рейтингу здійснюється шляхом застосування аналітиками Рейтингового агентства «IBI-Rating» підходів та методологій, які створені Рейтинговим агентством з урахуванням вітчизняних особливостей та законодавчих вимог, а також – на базі міжнародної практики. Підходи та методології Рейтингового агентства переглядаються та оновлюються на постійній основі.

Кредитний рейтинг ґрунтується на відомостях, що подаються об'єктом рейтингування, і публічній інформації про об'єкт рейтингування та середовище його діяльності. Рівень кредитного рейтингу залежить від якості, однорідності та повноти інформації, яку отримує Рейтингове агентство в ході визначення (оновлення) кредитного рейтингу. Уповноважене Рейтингове агентство не проводить додатковий аудит фінансового стану об'єкта рейтингування та поданої ним інформації.

Кредитний рейтинг може бути змінений у разі появи нових відомостей про об'єкт рейтингування та в інших випадках, які Рейтингове агентство вважатиме достатніми для перегляду рейтингу.

Кредитний рейтинг може бути призупинений, а потім відкликаний, якщо позичальник не подає уповноваженому Рейтинговому агентству інформацію, необхідну для поновлення рейтингу, або з інших причин.

Моніторинг рейтингу здійснюється на постійній основі та підлягає перегляду не рідше, ніж раз на півріччя.

ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ

ЖКГ	Житлово-комунальне господарство
КМУ	Кабінет Міністрів України
ВРУ	Верховна рада України
Тернопільська МТГ	Тернопільська міська територіальна громада
ТМР	Тернопільська міська рада
ДССУ	Державна служба статистики України
ДКСУ	Державна казначейська служба України
ЗУ	Закон України
МФО	Міжнародна фінансова організація
ПСЕР	Програма соціально-економічного розвитку
МСП	Малі суб'єкти підприємництва
ЦНАП	Центр надання адміністративних послуг
ПДФО	Податок на доходи фізичних осіб

РІВЕНЬ РЕЙТИНГУ	ХАРАКТЕРИСТИКА
Інвестиційні рівні	
uaAAA	Позичальник або окремий борговий інструмент з рейтингом uaAAA характеризується найвищою кредитоспроможністю порівняно з іншими українськими позичальниками або борговими інструментами.
uaAA	Позичальник або окремий борговий інструмент з рейтингом uaAA характеризується дуже високою кредитоспроможністю порівняно з іншими українськими позичальниками або борговими інструментами.
uaA	Позичальник або окремий борговий інструмент з рейтингом uaA характеризується високою кредитоспроможністю порівняно з іншими українськими позичальниками або борговими інструментами. Рівень кредитоспроможності означає чутливість до впливу несприятливих комерційних, фінансових та економічних умов.
uaBBB	Позичальник або окремий борговий інструмент з рейтингом uaBBB характеризується достатньою кредитоспроможністю порівняно з іншими українськими позичальниками або борговими інструментами. Рівень кредитоспроможності залежить від впливу несприятливих комерційних, фінансових та економічних умов.
Спекулятивні рівні	
uaBB	Позичальник або окремий борговий інструмент з рейтингом uaBB характеризується кредитоспроможністю нижчою ніж достатня порівняно з іншими українськими позичальниками або борговими інструментами. Висока залежність рівня кредитоспроможності від впливу несприятливих комерційних, фінансових та економічних умов.
uaB	Позичальник або окремий борговий інструмент з рейтингом uaB характеризується низькою кредитоспроможністю порівняно з іншими українськими позичальниками або борговими інструментами. Дуже висока залежність рівня кредитоспроможності від впливу несприятливих комерційних, фінансових та економічних умов.
uaCCC	Позичальник або окремий борговий інструмент з рейтингом uaCCC характеризується дуже низькою кредитоспроможністю порівняно з іншими українськими позичальниками або борговими інструментами. Існує потенційна ймовірність дефолту.
uaCC	Позичальник або окремий борговий інструмент з рейтингом uaCC характеризується високою ймовірністю дефолту.
uaC	Очікується дефолт позичальника за борговими зобов'язаннями.
uaD	Дефолт. Виплата відсотків і основної суми за борговими зобов'язаннями позичальника припинена до настання строку платежу без досягнення згоди з кредиторами щодо реструктуризації заборгованості.

ПРИМІТКИ	
У разі застосування Національної рейтингової шкали можуть використовуватися такі додаткові позначення:	
ua	Рейтинги визначені за Національною рейтинговою шкалою.
«-» або «+»	Проміжні категорії рейтингу відносно основних категорій.
(pi)	Рейтинги, визначені на підставі використання лише публічної інформації.
відкликаний	Рейтинг, відкликаний у зв'язку з тим, що суб'єкт рейтингової оцінки не надає необхідної інформації для оновлення рейтингу або з інших причин передбачених договірними відносинами
призупинений	Рейтинг, що може бути відкликаний (як проміжний етап перед його можливим відкликанням) у зв'язку з тим, що суб'єкт рейтингової оцінки не надає необхідної інформації для оновлення рейтингу або з інших причин передбачених договірними відносинами.

Кредитний рейтинг Тернопільської міської територіальної громади підтверджено на рівні uaA зі зміною прогнозу «у розвитку» та збереженням у контрольному списку (CreditWatch)

Позичальник або окремий борговий інструмент з рейтингом **uaA** характеризується високою кредитоспроможністю порівняно з іншими українськими позичальниками або борговими інструментами та має чутливість до впливу несприятливих комерційних, фінансових та економічних умов. Прогноз кредитного рейтингу «у розвитку» означає, що існує висока ймовірність зміни рейтингу протягом року.

Збереження рейтингу у Контрольному списку обумовлено військовим станом, який запроваджено у зв'язку з початком війни Росії проти України, а також активними воєнними діями на території України, що створює суттєвий негативний вплив на економічний стан країни та її фінансову стабільність.

РЕЙТИНГОВА ІСТОРІЯ (ПОВНУ ІСТОРІЮ НАВЕДено НА САЙТІ РЕЙТИНГОВОГО АГЕНТСТВА)

Рівень рейтингу:	uaBBB+	uaBBB+	uaBBB+	uaBBB+	uaBBB+	uaBBB+	uaA	uaA	uaA
Прогноз:	стабільний	стабільний	у розвитку	у розвитку	у розвитку	у розвитку	у розвитку	негативний	у розвитку
Дата:	08.05.19 р.	28.10.19 р.	14.04.20 р.	30.06.20 р.	24.11.20 р.	30.06.21 р.	03.12.21 р.	18.03.22 р.	28.06.23 р.
Рейтингова дія:	оновлення	оновлення	оновлення	оновлення	оновлення	оновлення	оновлення	оновлення	оновлення

ФАКТОРИ, ЩО ПІДТРИМУЮТЬ РІВЕНЬ КРЕДИТНОГО РЕЙТИНГУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ МТГ

- високий рівень консолідації діяльності міської влади та відповідність системи менеджменту якості міжнародному стандарту ISO 9001:2015;
- значення Тернопільської МТГ як одного з розвинених промислових, культурних, наукових та транспортних центрів Західної України;
- зростання окремих показників соціально-економічного розвитку та перевищення деяких з них над середніми значеннями по Україні (обсяг роздрібного товарообороту, введення в експлуатацію житла; рівень зайнятості населення);
- зростання власних доходів громади, незважаючи на посилення негативних явищ в економіці і бюджетному секторі країни та тлі воєнного стану;
- достатній рівень бюджетної забезпеченості: обсяг доходів бюджету у перерахуванні на 1 мешканця перевищує показник місцевих бюджетів по Україні в цілому;
- достатній рівень ліквідності бюджету та низький рівень прямого боргового навантаження;
- своєчасне обслуговування наявних кредитів.

ФАКТОРИ, ЩО ОБМЕЖУЮТЬ РІВЕНЬ КРЕДИТНОГО РЕЙТИНГУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ МТГ

- зниження окремих показників соціально-економічного розвитку та низькі значення деяких з них у порівнянні зі значеннями по Україні в цілому (обсяги реалізації промислової продукції, зовнішньоторговий оборот товарами, рівень середньомісячної заробітної плати);
- високий рівень зношеності житлових будинків та інфраструктури ЖКГ;
- низька рентабельність операційної діяльності КП «Тернопільелектротранс» та значний знос основних фондів підприємства, що змушує міську владу спрямовувати кошти бюджету територіальної громади на дотацію підприємства;
- тривалі військові дії на території України через агресію з боку РФ, невизначеністю щодо перспектив розвитку економіки та погіршенням умов діяльності.

ФАКТОРИ, ЩО МОЖУТЬ ПРИЗВЕСТИ ДО ПЕРЕГЛЯДУ РІВНЯ КРЕДИТНОГО РЕЙТИНГУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ МТГ

Позитивний вплив на кредитний рейтинг може мати: збереження позитивної динаміки ключових показників соціально-економічного розвитку Тернопільської МТГ, за умови достатньої ліквідності бюджету та помірного рівня боргового навантаження.

Негативний вплив на кредитний рейтинг може мати: погіршення показників виконання бюджету та/або зниження його ліквідності (в тому числі, внаслідок зниження ділової активності та недоотримання податків в зв'язку з застосуванням податкових пільг, пов'язаних з розповсюдженням вірусу Covid-19 та введенням карантину); зниження ефективності управління фінансами на місцевому рівні, погіршення показників соціально-економічного розвитку тощо.

ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНІВ

Рейтинг інвестиційної привабливості – це думка рейтингового агентства щодо привабливості міста, регіону, підприємства, окремого бізнес-проєкту з точки зору інвестування в нього та ризиків, пов'язаних з даною інвестицією. Цей вид рейтингу дає можливість потенційному інвестору оцінити сприятливість чи несприятливість інвестиційного клімату та переваги або недоліки інвестування.

Рейтингова шкала інвестиційної привабливості – відображає відносне ранжування рівнів інвестиційної привабливості об'єктів рейтингування з характеристикою основних ризиків, притаманних тому чи іншому рівню.

Проміжна категорія рейтингу – Рейтинг інвестиційної привабливості може мати додаткові позначення «+» або «-», що відображають проміжні рівні рейтингу відносно основних рівнів. Вказані позначення не застосовуються до наступних рівнів: **invAAA** та **invC**.

РЕЙТИНГОВІ ДІЇ

Визначення та оновлення Рейтингу інвестиційної привабливості здійснюється у відповідності до підходів та методології, які розроблені IBI-Rating з урахуванням вітчизняних особливостей, законодавчих вимог та міжнародної практики. Підходи та методологія Агентства переглядаються та оновлюються на постійній основі з метою забезпечення об'єктивності рейтингу, в силу зміни внутрішніх та зовнішніх факторів, також законодавства.

Рейтинг інвестиційної привабливості визначається згідно інформації, наданої суб'єктом оцінки та публічної інформації про об'єкт оцінки та середовище його діяльності, яку Агентство вважає достовірною. Рівень Рейтингу інвестиційної привабливості залежить від якості, однорідності та повноти інформації, яку отримує Агентство в ході рейтингового процесу.

Рейтинг інвестиційної привабливості може бути переглянутий у разі виявлення нових відомостей про об'єкт оцінки та в інших випадках, які передбачені методологією та вважаються достатніми для перегляду рейтингу.

Рейтинг інвестиційної привабливості може бути відкликаний, якщо суб'єкт рейтингування не надає уповноваженому агентству інформацію, необхідну для поновлення рейтингу, або з інших причин передбачених договірними відносинами. Моніторинг рейтингу здійснюється на постійній основі та підлягає перегляду не рідше, ніж раз на півріччя.

РІВЕНЬ РЕЙТИНГУ	ХАРАКТЕРИСТИКА
invAAA	Об'єкт рейтингування з рейтингом invAAA характеризується винятковою інвестиційною привабливістю, порівняно з іншими об'єктами рейтингування за практично повної відсутності пов'язаних з інвестицією ризиків.
invAA	Об'єкт рейтингування з рейтингом invAA характеризується відмінною інвестиційною привабливістю, порівняно з іншими об'єктами рейтингування. Спостерігається певна чутливість до впливу інвестиційних ризиків.
invA	Об'єкт рейтингування з рейтингом invA характеризується високою інвестиційною привабливістю, порівняно з іншими об'єктами рейтингування. Спостерігається чутливість до впливу інвестиційних ризиків.
invBBB	Об'єкт рейтингування з рейтингом invBBB характеризується достатньою інвестиційною привабливістю, порівняно з іншими об'єктами рейтингування. Спостерігається залежність від впливу інвестиційних ризиків.
invBB	Об'єкт рейтингування з рейтингом invBB характеризується інвестиційною привабливістю, нижчою ніж достатня, порівняно з іншими об'єктами рейтингування. Існує імовірність виникнення певних проблем через чутливість до впливу інвестиційних ризиків.
invB	Об'єкт рейтингування з рейтингом invB характеризується недостатньою інвестиційною привабливістю, порівняно з іншими об'єктами рейтингування. Імовірність виникнення проблем обумовлена суттєвою чутливістю до впливу інвестиційних ризиків.
invCCC	Об'єкт рейтингування з рейтингом invCCC характеризується низькою інвестиційною привабливістю, порівняно з іншими об'єктами рейтингування. Для об'єкта притаманний значний інвестиційний ризик.
invCC	Об'єкт рейтингування з рейтингом invCC характеризується дуже низькою інвестиційною привабливістю, порівняно з іншими об'єктами рейтингування. Для об'єкта притаманний дуже високий інвестиційний ризик.
invC	Об'єкт рейтингування з рейтингом invC характеризується наднизькою інвестиційною привабливістю, порівняно з іншими об'єктами рейтингування. Для об'єкта притаманний екстремальний інвестиційний ризик.

ПРИМІТКИ	
У разі застосування Рейтингової шкали інвестиційної привабливості можуть використовуватися такі додаткові позначення:	
inv	Рейтинги визначені за Рейтинговою шкалою інвестиційної привабливості.
«-» або «+»	Проміжні категорії рейтингу відносно основних категорій. Не використовуються з рейтингом invAAA та invC
(pi)	Рейтинги, визначені на підставі використання лише публічної інформації.
відкликаний	Рейтинг, відкликаний у зв'язку з тим, що суб'єкт рейтингової оцінки не надає необхідної інформації для оновлення рейтингу або з інших причин передбачених договірними відносинами
призупинений	Рейтинг, що може бути відкликаний (як проміжний етап перед його можливим відкликанням) у зв'язку з тим, що суб'єкт рейтингової оцінки не надає необхідної інформації для оновлення рейтингу або з інших причин передбачених договірними відносинами.

**Рейтинг інвестиційної привабливості Тернопільської МТГ
підтверджено на рівні invA+ «Висока інвестиційна привабливість»**

Громада з рейтингом **invA** характеризується високою інвестиційною привабливістю, порівняно з іншими об'єктами рейтингування. Спостерігається чутливість до впливу інвестиційних ризиків.

РЕЙТИНГОВА ІСТОРІЯ (ПОВНУ ІСТОРІЮ НАВЕДЕНО НА САЙТІ РЕЙТИНГОВОГО АГЕНТСТВА)

Рівень рейтингу:	invA	invA	invA	invA	invA	invA+	invA+
Дата:	08.05.19 р.	28.10.19 р.	30.06.20р.	24.11.20 р.	30.06.21 р.	03.12.21 р.	28.06.23 р.
Рейтингова дія:	оновлення	оновлення	оновлення	оновлення	оновлення	оновлення	оновлення

ФАКТОРИ, ЩО ПІДТРИМУЮТЬ РІВЕНЬ РЕЙТИНГУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ

- ефективна промислова та інвестиційна політика, спрямована на розвиток малого бізнесу, підтримку місцевих виробників та розширення міжнародного співробітництва;
- розвинена транспортна та інженерна інфраструктура, проведення робіт з її модернізації та підвищення енергоефективності;
- наявність достатньої кількості земельних ресурсів та нерухомого майна, які можуть бути використані для ведення підприємницької діяльності, прозора система продажі комунального майна та надання його в оренду, ведення робіт в напрямку розвитку індустріального парку;
- значний кадровий потенціал, що зумовлено розвинутою інфраструктурою професійної та вищої освіти, та значною часткою працездатного населення;
- висока інформаційна прозорість діяльності міської влади та якісна організація комунікації з потенційними інвесторами;
- значний туристичний потенціал, добрий стан екології та проведення робіт в напрямку її покращення;
- досвід успішної реалізації інвестиційних проєктів, в тому числі, з залученням іноземних ресурсів.

ФАКТОРИ, ЩО ОБМЕЖУЮТЬ РІВЕНЬ РЕЙТИНГУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ

- збереження суттєвих операційних та інвестиційних ризиків через триваючі військові дії на території України;
- обмежені можливості підтримки економічного потенціалу на локальному рівні, що зумовлено особливостями фіскального та бюджетного законодавства України.

ФАКТОРИ, ЩО МОЖУТЬ ПРИЗВЕСТИ ДО ПЕРЕГЛЯДУ РЕЙТИНГУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ

Позитивний вплив на рейтинг матимуть: вдосконалення нормативної бази та успішна реалізація базових програм розвитку громади, зростання більшості показників соціально-економічного розвитку до загальнодержавного рівня, покращення стану інфраструктури.

Негативний вплив на рейтинг матимуть: реалізація державної політики, спрямованої на скорочення власних операційних і фінансових можливостей населених пунктів, суттєве погіршення якості комунальної та бізнес-інфраструктури громади, виявлення скарг з боку інвесторів на діяльність місцевої влади; розвиток рейдерства та корупції.

ЗМІСТ

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ	8
2. ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	8
2.1. Адміністративна структура та система управління.....	8
2.2. Взаємодія гілок влади	9
2.3. Прозорість діяльності місцевої ради.....	9
3. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК МТГ	11
3.1. Місцева економіка.....	11
3.2. Ринок праці	14
3.3. Міська інфраструктура та соціальна сфера.....	15
4. БЮДЖЕТНА ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ ГРОМАДИ.....	19
4.1. Структура доходної та видаткової частини бюджету.....	19
4.2. Рівень ліквідності бюджету громади	22
5. РІВЕНЬ МІСЦЕВОГО БОРГУ ТА БОРГОВА ПОЛІТИКА.....	22
5.1. Прямий борг	22
5.2. Гарантійні зобов'язання Тернопільської міської ради.....	23
5.3. Кредити комунальних підприємств	23
5.4. Консолідований борг Тернопільської міської ради	23
6. ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ	24
6.1. Природно-географічний потенціал та стан екології.....	24
6.2. Кадровий потенціал.....	26
6.3. Матеріальна база для розвитку бізнесу	26
6.4. Міська промислова та інвестиційна політика	32
ВИСНОВОК.....	40
Кількість підприємств певних видів економічної діяльності в Тернопільській МТГ	42
Показники соціально-економічного розвитку Тернопільської МТГ	43
Бюджетні показники.....	44

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ

Тернопільська міська територіальна громада розташована в західній частині України, в Тернопільському районі Тернопільської області Адміністративним центром громади є м. Тернопіль.

Область не має спільних кордонів з іншими країнами та межує з Івано-Франківською, Львівською, Рівненською, Хмельницькою та Чернівецькою областями.

Тернопіль – політико-адміністративний, економіко-діловий, релігійний та культурний центр Тернопільської області. Один із трьох головних центрів історико-географічного регіону Галичина. Головне місто Галицького Поділля.

Місто Тернопіль розташоване на Тернопільському плато Подільської височини Східно-Європейської рівнини. Через місто протікає річка Серет. Найбільшою водоймою міста є Тернопільський став, розташований на річці Серет. Територія міста – 58,5 км².

Тернопільська міська територіальна громада була створена внаслідок добровільного приєднання до м. Тернополя чотирьох сільських рад, до складу яких входять 8 населених пунктів, що межують з містом.

У зв'язку із приєднанням до м. Тернополя ряду населених пунктів, у 2018 році міською радою внесені зміни до Генерального плану та плану зонування території та визначено на довгострокову перспективу основні напрямки розвитку територій. На території громади діє Програма оновлення, актуалізації містобудівної, топографо-геодезичної документації та впровадження геоінформаційної системи ведення містобудівного кадастру.

У 2020 році Тернопільська громада поповнилася новими членами - до громади добровільно приєдналась Городищенська сільська громада, до складу якої входять два села: Городище та Носівці. Тепер Тернопільська міська територіальна громада включає 10 сільських населених пунктів: Курівці, Кобзарівка, Вертелка, Малашівці, Іванківці, Чернихів, Глядки, Плесківці, Городище та Носівці¹.

Площа громади – 166,7 км², чисельність населення 226,6 тис. осіб (на момент створення).

Рішенням міської ради у 2021 році на території Тернопільської міської територіальної громади утворено чотири старостинські округи:

- Курівецький старостинський округ з центром в селі Курівці, до складу якого входить територія села Курівці;
- Малашовецький старостинський округ з центром в селі Іванківці, до складу якого входить територія сіл Малашівці та Іванківці;
- Чернихівський старостинський округ з центром в селі Чернихів, до складу якого входить територія сіл Чернихів, Глядки, Плесківці;
- Кобзарівський старостинський округ з центром в селі Кобзарівка, до складу якого входить територія сіл Кобзарівка, Вертелка, Городище, Носівці.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

2.1. Адміністративна структура та система управління

Місто Тернопіль як центр МТГ не має в своєму складі поділу на райони, в місті відсутні районні ради та їх виконавчі органи. Система місцевого самоврядування в громаді складається з територіальної громади міста, міської ради, міського голови, виконавчих органів Тернопільської міської ради та органів самоорганізації населення, а також старост, що є членами виконавчого комітету міської територіальної громади та обрані територіальними громадами, приєднаними до міста Тернополя.

Тернопільська міська рада є органом місцевого самоуправління, що представляє територіальну громаду Тернопільської МТГ та здійснює від її імені та в її інтересах функції, повноваження місцевого самоврядування, що визначені Конституцією України, Законами України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про статус депутатів місцевих рад», Європейської хартії місцевого самоврядування та іншими законодавчими актами. Загальний склад Тернопільської міської ради нараховує 42 депутати.

¹ <https://ternopilcity.gov.ua/sesiya/rishennya-sesii/36717.html>

У складі міської ради найбільшу кількість голосів (43% та 18 депутатських мандатів) продовжує утримувати фракція Всеукраїнського об'єднання «Свобода», до складу якого входить Міський голова Надал С. В., що втретє очолює Тернопільську міську раду. На другому місці за кількістю депутатів - Політична партія «Європейська солідарність» (9 депутатів, 21% від загальної кількості). Позафракційні депутати (10 осіб) формують 24% міської ради.

2.2. Взаємодія гілок влади

Голова міської ради має 5 заступників. При міській раді працюють 7 постійно діючих комісій.

Засідання виконавчого комітету міської ради проходять у відповідності до плану засідань. На засідання запрошуються: керівники відділів, управлінь, інших виконавчих органів міської ради, підприємств, організацій та установ міста відповідно до винесених на розгляд питань. У засіданні можуть брати участь голови постійних депутатських комісій та депутати міської ради, представники засобів масової інформації та громадяни.

Розвиток громади здійснюється відповідно до Стратегічного плану розвитку Тернопільської міської територіальної громади до 2029 року, затвердженого рішенням міської ради №7/39/134 від 25.10.2019 року та Програми соціально-економічного розвитку на 2022-2024 рр., затвердженої рішенням міської ради 8/11/21 від 17.12.2021 р.

Бюджет затверджується відповідно до Бюджетного регламенту, ухваленого рішенням міської ради №7/9/23 від 16.06.2016 року. Строки прийняття бюджету відповідають чинному законодавству, рішення про затвердження бюджету та звіти про його виконання своєчасно оприлюднюються на сайті.

Міська рада працює відповідно до Політики у сфері якості виконавчих органів Тернопільської міської ради, затвердженої рішенням Виконавчого комітету міської ради №197 від 27.02.2019 р.

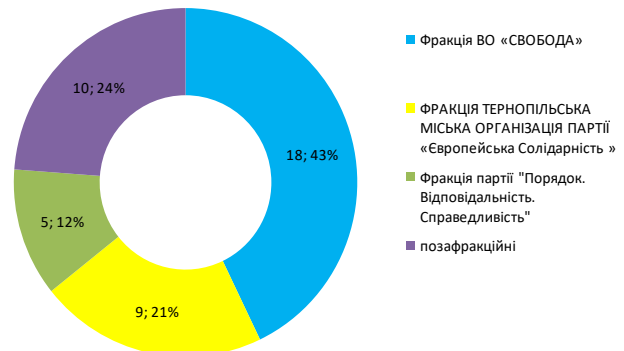
Впроваджена ще в 2011 році система управління якістю дозволяє усувати дублюючі функції, уніфікувати документообіг, чітко розподіляти завдання між працівниками, надавати якісні та доступні послуги громаді тощо. Сертифікати відповідності системи менеджменту якості міжнародному стандарту ISO 9001 у сфері надання адміністративних та неадміністративних послуг Тернопільська міська рада отримала у 2011, 2014, 2017, 2018 та 2020 роках.

Враховуючи, що політичні конфлікти можуть призвести до обмежень у виконанні владних повноважень чи до погіршення соціально-економічної ситуації в громаді, аналітики рейтингового агентства приділяють значну увагу моніторингу публічної інформації із зазначених питань. За результатами моніторингу розвитку Тернопільської громади у аналізованому періоді, не було виявлено конфліктів на рівні місцевої влади, та у відносинах між місцевою владою та центральними органами виконавчої влади. Рейтингове агентство відзначає значну підтримку мешканцями як міського голови, так і політичної сили, яку він представляє, та не очікує виникнення конфліктів між гілками місцевої влади. За результатами сьомого муніципального опитування Тернопіль знаходиться на 3 місці за показником «рівень схвалення діяльності місцевої влади - 82% мешканців задоволені діями міського голови та 76% - діями міської ради»².

2.3. Прозорість діяльності місцевої ради

Тернопільська міська рада має достатньо інформативний офіційний сайт, на якому регулярно оновлюється інформація. Оприлюднюються всі документи, що стосуються розвитку громади: стратегії, плани, галузеві програми, містобудівна документація. Також на сайті у вигляді інфографіки відображається інформація щодо стану виконання бюджету громади за поточний рік (підрозділ «Відкритий бюджет»), оприлюднюються плани та звіти щодо управління місцевим боргом та регулярно публікуються рішення виконавчого комітету та

Структура міської ради за фракціями
(кількість членів та питома вага)



Діаграма 1. Структура Тернопільської міської ради

Джерело: сайт Тернопільської міської ради

² <https://www.iri.org.ua/sites/default/files/editor-files/Rating%20of%20Ukrainian%20cities%202021.pdf>

відеозаписи його засідань. Крім того, місто Тернопіль оприлюднює 393 набори даних на порталі відкритих даних³.

Для здійснення закупівель та проведення конкурсів на право оренди майна комунальної власності Тернопільська міська рада використовує систему Prozorro. Також Тернопільська міська рада у своїй роботі застосовує Єдиний вебпортал використання публічних коштів E-DATA. Сесії Тернопільської міської ради відкриті для громадськості, під час засідань йде пряма трансляція в он-лайн режимі.

У 2019 році на сайті Тернопільської міської ради у рубриці «Послуги та майно громади» створено розділ «Пошукова система ремонтів у Тернополі», що дає можливість швидко перевірити, чи планується ремонт вулиці, двору, міжквартального проїзду, інших об'єктів благоустрою. Створено сайт «Порушення правил паркування», через який водії можуть знайти оперативну інформацію щодо часу та обставин притягнення їх до адміністративної відповідальності за порушення правил паркування у м. Тернополі. Також створено новий канал комунікації – сіті-бот «Назар», через який мешканці зможуть отримати повідомлення про планові та аварійні відключення комунікацій (світло, вода, опалення) за конкретною адресою. Розсилка відбувається через Viber, Telegram та Facebook. З 01.03.2020 року у Тернополі розпочав роботу онлайн-сервіс запису дітей у школи та в позашкільні навчальні заклади (гуртки, секції, на відділи музичних та художніх шкіл, у ДЮСШ тощо).

В громаді використовуються різноманітні інструменти для участі громадськості в прийнятті рішень. Так, впроваджено «Громадський бюджет» та «Шкільний громадський бюджет», проводяться громадські слухання. Протягом 2021 року реалізовувалось 23 громадських проекти. Переможцями конкурсу проектів «Громадського бюджету 2022» було визначено 6 великих та 10 малих проектів. У зв'язку із запровадженням в Україні воєнним станом реалізація проектів-переможців Громадського бюджету-2022 та Шкільного громадського бюджету-2022 перенесена на 2023 рік.

Для налагодження взаємодії та конструктивної співпраці громадськості та Тернопільської міської ради, при виконавчому комітеті працюють 8 експертних рад за різноманітним напрямками діяльності (бюджет, економіка ЖКХ, соціальна політика тощо)⁴. До складу цих рад входять представники громадськості, що є спеціалістами у сферах, які відповідають напрямку діяльності певної ради.

З метою розвитку електронного урядування, електронної демократії та впровадження електронних послуг, було реалізовано Концепцію розвитку е-урядування Тернопільської міської територіальної громади на 2019-2020 роки. З метою реагування на звернення громадян функціонує інструмент «Електронна петиція». Створено онлайн-інструменти для подачі електронного запиту та звернення на розгляд у Тернопільську міську раду, а також онлайн-інструмент для подачі скарг на поведінку посадових осіб Тернопільської міської ради.

Загалом прозорість діяльності міської влади є достатньо високою. Тернопіль за результатами участі у заході з формування позитивного іміджу міста та визначення рейтингу прозорості міст спільно з агенцією Transparent Cities / Прозорі міста у 2021 році⁵ посів 6 позицію серед 100 найбільших міст України, які брали участь у цьому дослідженні. Тернопіль отримав 79,6 балів зі 100 можливих та зайняв перше місце за кількістю опублікованих наборів даних станом на 1 грудня 2022 року.

Також Тернопіль займає лідерські позиції і в інших рейтингах та конкурсах, присвячених прозорості діяльності місцевої ради:

- переможець на «KyivSmartCityForum 2019» в номінації «Відкрите інноваційне місто»;
- 5 місце в «Рейтингу прозорості місцевих бюджетів» (Громадське партнерство «За прозорі місцеві бюджети»);
- 6 місце за «Індексом публічності органів місцевого самоврядування» (Громадянська мережа «ОПОРА»);
- 7 місце за «Індексом місцевої електронної демократії в Україні» (Громадська спілка «Центр розвитку інновацій»).

У 2019 році Тернопіль долучився до Міжнародної Хартії відкритих даних – ініціативи, яка сприяє реалізації принципів, стандартів і найкращих практик відкритих даних у всьому світі. За високі досягнення у роботі Тернопіль нагородили відзнакою OpenDataCityAward.

У 2021 році Тернопіль увійшов до чотирьох міст-лідерів, де найкращий рівень реалізації політики відкритих даних в Україні за даними Міністерства цифрової трансформації України, проведеного спільно з проектом

³ <https://data.gov.ua/organization/ternopilska-miska-rada>

⁴ <https://ternopilcity.gov.ua/uchast-gromadskosti/konsultativni-ta-doradchi-organi/ekspertni-radi/>

⁵ <https://transparentcities.in.ua/city/ternopil>

USAID/UK aid TAPAS Project/Прозорість та підзвітність у держуправлінні та послугах. Також за результатами 2021 року Тернопіль – у трійці міст України з найвищим відсотком виконання зобов'язань «Кодексу прозорої міської влади».

3. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК МТГ

3.1. Місцева економіка

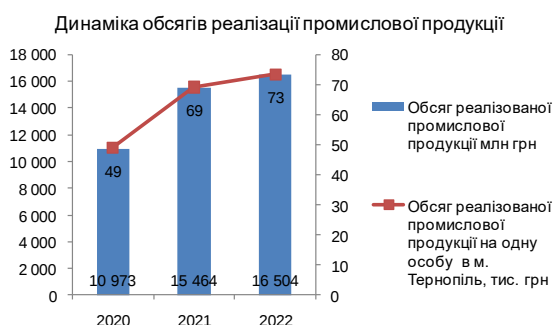
Виробничий потенціал Тернопільської ТГ складається з понад 120 промислових підприємств. У промисловому секторі працює майже 13,0 тис. осіб. Переробна промисловість є однією з перспективних галузей промисловості. В даній галузі працює біля 9,6 тис. осіб (16,5% від штатної кількості).

Структура промислового комплексу переважно має орієнтацію на внутрішній ринок, проте частка зовнішньоекономічного обороту в загальному обсязі реалізованої продукції зростає і – у 2022 році порівняно із 2021 роком на 1,2 %.

Частка інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої станом у 2022 році склала (4,2%) в загальному обсязі реалізованої продукції.

Крім переробної промисловості, в громаді розвинена машинобудівна промисловість – у Тернополі розташовані підприємства з виробництва засобів радіозв'язку, світлотехнічного обладнання, енергоекономічних освітлювальних приладів для зовнішнього освітлення міст та спортивних споруд, газового обладнання. Цілий ряд підприємств займаються пошиттям одягу, білизни, трикотажних виробів, виготовленням фармацевтичної продукції, пластмасових виробів, виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність, текстильне виробництво.

3.1.1. Промисловість



Діаграма 2. Динаміка та структура обсягів реалізації

Джерело- дані ТМР

Найбільш розвиненими галузями промисловості Тернопільської МТГ є: харчова (молочні продукти, крупи, хліб), легка (пошиття одягу, білизни, трикотажних виробів), хімічна (виробництво гумових і пластмасових виробів), машинобудівна (виробництво засобів радіозв'язку, світлотехнічного та газового обладнання) та фармацевтична промисловість.

У 2021 році підприємствами Тернопільської громади було реалізовано промислової продукції на суму 15 463,9 млн грн (на 40,9% більше ніж за 2020 рік), частка в загальнообласному показнику становить 52,4%. У

розрахунку на одного мешканця обсяг реалізованої промислової продукції склав 69,1 тис. грн, що дещо нижче, ніж по Україні в цілому. У

2022 році підприємствами Тернопільської громади було реалізовано промислової продукції на суму 16 503,7 млн грн (на 6,7% більше, ніж за 2021 рік), частка в загальнообласному показнику становить 52,8%. У розрахунку на одного мешканця обсяг реалізованої промислової продукції склав 73,3 тис. грн.

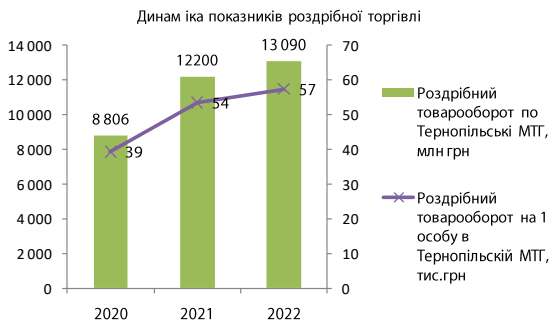
3.1.2. Внутрішня торгівля

Сучасний споживчий ринок громади є достатньо стабільним, насиченим товарами і послугами, з розвинутою мережею підприємств торгівлі, ресторанного господарства та побутового обслуговування населення.

Станом на 01.01.2023 р. функціонує:

1. 21 діючий ринок (торговельна площа 86,7 тис. кв. м.);
2. стаціонарних підприємств торгівлі - 695 (на 01.01.2022 р. – 707). З них продовольчих – 268 (на 01.01.2022 р. – 275); непродовольчих – 283 (на 01.01.2022 р. – 290); змішаного типу – 144 (на 01.01.2022 р. – 152);
3. тимчасових споруд та об'єктів дрібнороздрібної торгівлі – 405 (на 01.01.2022 р. – 375).

При цьому затверджено єдиний Порядок і Схему розміщення тимчасових споруд, розроблено архітектурні типи тимчасових споруд для здійснення підприємницької діяльності. Також працюють 302 заклади ресторанного господарства та громадського харчування (на 01.01.2022 – 323). Об'єктів побутового обслуговування налічується -653 (на 01.01.2022 – 684).



Діаграма 3. Динаміка роздрібної торгівлі.

Джерело- дані ТМР

Обсяг роздрібного товарообороту за 2021 рік склав 12 200,0 млн грн, що на 38,4% більше, ніж у 2020 році. Обсяг роздрібного товарообороту за 2022 рік склав 13 090,0 млн грн, що на 7,3% більше, ніж у 2021 році, на одну особу – 4 783,0 грн, що на 7,1% більше, ніж у 2021 році. У розрахунку на 1 мешканця громади обсяг роздрібної торгівлі за 2021 рік склав 53,54 тис. грн (проти 35,06 тис. грн по Україні в цілому), за 2022 рік – 57,37 тис. грн.

3.1.3. Зовнішньоекономічна діяльність

Зовнішньоторгівельний оборот товарів за 2021 рік склав 352 998,7 тис. дол. США, що становить 149,6% до 2020 року. Обсяги експорту становили 146 609,4 тис. дол. США (147,8% до 2020 року), обсяги імпорту – 206 389,3 тис. дол. США (150,9% до 2020 року).

До країн СНД було експортовано 9,7% усіх товарів, до країн Європи – 64,5%. Найбільші обсяги експортних поставок здійснювалися до Польщі – 17,6%, Німеччини – 11,2%, США – 8,1%, Китаю – 7,1%, Нідерландів – 5,3%, Швейцарії – 5,2%.

Із країн СНД імпортовано – 8,8% усіх товарів, з країн Європи – 68,9%. Найбільші імпортні надходження здійснювалися з Литви – 17,6%, Китаю – 13,4%, Німеччини – 10,9%, Польщі – 10,5%, Білорусі – 7,4%, Італії – 6,3%.

Зовнішньоторгівельний оборот товарів за 2022 рік склав 440 163,4 тис. дол. США (124,7% до 2021 року). Обсяги експорту становлять 225 403,6 тис. дол. США (станowitz 153,7% до 2021 року). Обсяг імпорту – 214 759,8 тис. дол. США (104,1% до 2021 року).

Зовнішньоторгівельні операції товарами протягом 2022 року громада здійснювала із партнерами із 91 країни світу. До країн СНД було експортовано 1,7% усіх товарів, до країн Європи – 78,3%. Найбільші обсяги експортних поставок здійснювалися до Польщі – 23,5%, США – 20,3%, Німеччини – 12,1%, Нідерландів – 6,9%, Румунії – 6,2%, Австрії – 5,9%. Із країн СНД імпортовано – 2,2% усіх товарів, з країн Європи – 74,4%. Найбільші імпортні надходження здійснювалися з Литви – 14,8%, Німеччини – 13,5%, Польщі – 12,0%, Китаю – 11,1%, Італії – 8,1%, Туреччини – 4,7%.

Найбільш суттєву питому вагу в структурі експорту за 2022 рік мають: продукти рослинного походження (зростання обсягу в 3,7 рази за 2022 рік), готові харчові продукти (зростання в 5 разів), продукція хімічної промисловості (зростання в 2 рази), полімерні матеріали та пластмаси (99,6% від обсягів 2021 року).

В структурі імпорту переважає продукція машинобудування, мінеральні продукти, транспортні засоби, полімерні матеріали та пластмаси.

Таблиця 1. Структура експорту товарів, %

Групи товарів	Питома вага в обсязі експорту за 2021	Питома вага в обсязі експорту за 2022
Полімерні матеріали, пластмаси та каучук	9,3	6,1
Продукти рослинного походження	9,1	22,3
Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості (білкові речовини)	8,6	12,3
Жири та олії тваринного або рослинного походження	8,4	3,8
Недорогоцінні метали та вироби з них	7	4,9
Готові харчові продукти	нд	15

Джерело- дані ТМР

Таблиця 2. Структура імпорту товарів, %

Найменування групи товарів	Питома вага в обсязі імпорту за 2021	Питома вага в обсязі імпорту за 2022
Механічне обладнання; машини та механізми, електрообладнання та їх частини.	30,1	25
Мінеральні продукти(енергетичні матеріали, нафта та продукти її перегонки)	22,1	18,6
Транспортні засоби та шляхове обладнання (наземні транспортні засоби)	9,6	13,5
Полімерні матеріали, пластмаси та каучук	5,5	10,6
Недорогоцінні метали та вироби з них	12,8	8,9
Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	4,9	6

Джерело- дані ТМР



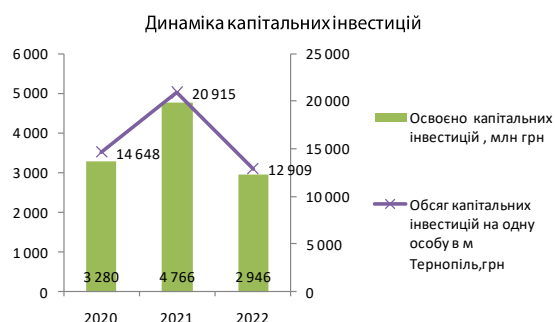
Діаграма 4. Показники експорту-імпорту

Джерело-дані ТМР

Як простежується з діаграми, спостерігається поступове щорічне зростання як обсягів експорту, так і обсягів імпорту товарів. За результатами 2022 року сальдо торгівлі товарами стало позитивним та склало 11 млн дол США (проти негативного сальдо в обсязі 6 млн дол США за результатами 2021 року. Зовнішньоторгівельний оборот на одну особу по Тернопільській МТГ за 2021 рік склав 1 549 дол США (проти 3 423 по Україні в цілому), а за 2022 рік – 1 929 дол. США.

3.1.4. Капітальні інвестиції

Як простежується з діаграми, на тлі воєнних дій обсяг капітальних інвестицій зменшився та склав 61,4% у порівнянні з 2021 роком.



Діаграма 5. Динаміка капітальних інвестицій

Джерело- дані ТМР

У 2021 році структура капітальних інвестицій за типом активів на 99,8% складалась з інвестицій в матеріальні активи. З них 40,1% коштів було вкладено в інженерні споруди, 33,2% - в житлові будівлі, 12,5% - в машини, обладнання та інвентар. За джерелами фінансування: 32,4% інвестицій склали кошти населення на житлове будівництво, 28,6% - власні кошти підприємств та організацій, 21% - кошти державного бюджету та 11,2% - кошти бюджету громади.

За результатами 2022 року 32,9% коштів було інвестовано в житлове будівництво, 26% - в машини, обладнання та інвентар, 18,5% - в інженерні споруди, 10,1% - в транспортні засоби. Основна частка (48,2%) була інвестована за рахунок власних коштів підприємств, 10,5% -

за рахунок банківських кредитів; 4,4% - за рахунок коштів державного бюджету та 3,6% - за рахунок коштів бюджету громади.

У розрахунку на 1 мешканця обсяг інвестицій за 2021 рік склав 20,91 тис. грн, за 2022 рік - 12,91 тис. грн.

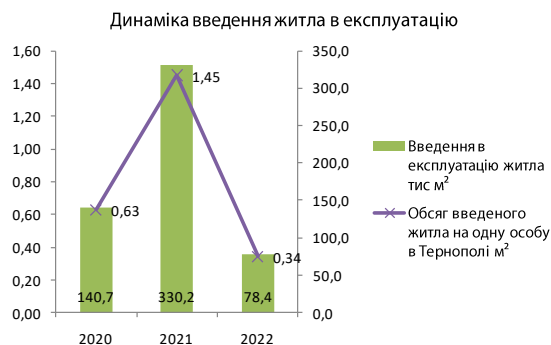
Протягом 2022 року на підприємствах громади були реалізовані наступні інвестиційні проекти:

1. ТзОВ «Пивоварня «Опілля» розширило свої виробничі потужності. При цьому було відтворено технологічні режими приготування пивного сусла, з класичної традиційної сировини, за рецептурами відпрацьованими багаторічним досвідом. Також введено в експлуатацію автоматизовану систему миття варильного обладнання, що мінімізує вплив людини на перебіг процесу та значною мірою покращує умови праці. Розпочалися роботи із запуску нових підвалів для бродіння та доброджування з відтворенням традиційної класичної технології

бродіння. Крім того, було проведено реконструкцію холодильного обладнання, що дозволило повністю відмовитися від застарілих систем аміачного охолодження. Розпочалися роботи з впровадження обладнання для переробки дробини та інших відходів.

2. Корпорація «Ватра» здійснює розширення номенклатури виробів, які будуть постачати для військових. В планах у 2023 році - завершення сертифікації продукції для цивільних летовищ.

3.1.5. Будівництво



Діаграма 6. Показники будівельної галузі

Джерело: дані ТМР

За 2021 рік в громаді було введено в експлуатацію 330,2 тис. кв. м житла. У розрахунку на 1 мешканця громади - 1,45 кв. м (проти 0,28 кв. м по Україні в цілому).

Протягом 2022 року житлове будівництво розвивалось сповільненими темпами. Введення житла в експлуатацію за 2022 рік становить 23,7% від обсягів 2021 року. Будівельні роботи - 64,4%. У галузі будівництва у 2022 року організаціями виконано будівельних робіт на суму 2015,6 млн грн, що становить 64,4% до відповідного періоду 2021 року.

Обсяг житла, введенного в експлуатацію у розрахунку на 1 мешканця громади за 2022 рік склав 0,34 кв.м.

3.2. Ринок праці

Співвідношення кількості штатних працівників до населення громади на початок 2021 року становило 31,18%, що є значно вищим за показник по Україні в цілому. Середньооблікова кількість штатних працівників за 2021 рік становила 71 тис. осіб, за 2022 рік - 59 тис. осіб.

Станом на 01 січня 2022 року на обліку в центрі зайнятості перебувало 1 371 незайнятих громадян, що проживають на території Тернопільської МТГ (на 01 січня 2021 року – 4 119 осіб), з них - статус безробітного мали 1 258 осіб, що на 1 234 особи менше, ніж на відповідну дату минулого року (2 492 особи). Жінки складають 65,0% від загальної чисельності безробітних (814 осіб). Збільшився відсоток молоді до 35 років серед безробітних з 41,3% (1 030 осіб) станом на 01.01.2021 року до 41,6 % (523 особи) станом на 01.01.2022 року. При цьому значна кількість безробітних спостерігалася серед менеджерів, бухгалтерів, вчителів, економістів, держслужбовців. Тобто має місце дисбаланс між наявністю та потребою у кадрах певних спеціальностей.

Станом на 01 січня 2023 року на 89 підприємствах, установах та організаціях, які фактично здійснюють діяльність на території Тернопільської МТГ, була наявна інформація про 195 вільних робочих місць та вакантних посад (на 01.01.2022 р. – 237 вакансій), у тому числі на посади службовців – 112 вакансій, на посади за робітничими професіями – 76 вакансій, на посади, які не потребують кваліфікації – 7 вакансій.

З метою підвищення рівня соціального захисту незайнятого населення на ринку праці, основна увага приділялась реалізації заходів активної політики зайнятості. Всього за січень-грудень 2022 року Тернопільський міськрайонний центр зайнятості від 583 суб'єктів підприємницької діяльності отримав інформацію про наявність 2 484 вакансій (у січні-грудні 2021 року – 3 397 вакансій). Для налагодження співпраці зі роботодавцями, фахівцями центру зайнятості проводяться виїзні робочі зустрічі, круглі столи, семінари, наради, Zoom-конференції, зокрема з початку року проведено 69 тематичних семінарів з роботодавцями щодо вирішення актуальних питань.

На замовлення роботодавців проведено:

- 32 презентації роботодавця в яких взяли участь 307 осіб;
- 49 міні-ярмарків вакансій, в яких взяли участь 402 особи.

Закон України «Про зайнятість населення» передбачає стимулювання роботодавців до створення нових робочих місць та працевлаштування на них за направленням центру зайнятості безробітних, які не спроможні на рівних конкурувати на ринку праці та потребують додаткових гарантій у сприянні працевлаштуванню шляхом компенсації роботодавцю єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування за відповідну особу. За січень-грудень 2022 року 23 суб'єкти підприємницької діяльності, що знаходяться на території Тернопільської МТГ прийняли на роботу 25 осіб з числа безробітних з компенсацію витрат роботодавцю у розмірі єдиного внеску. За

січень-грудень 2022 року 26 безробітних осіб, які проживають на території Тернопільської МТГ, працевлаштовані з компенсацією витрат роботодавцю у розмірі єдиного внеску.

Для 101 суб'єкта підприємницької діяльності, які проводять свою діяльність на території Тернопільської МТГ, надано компенсацію витрат на оплату праці за працевлаштування 196 внутрішньо переміщених осіб.

Протягом 2021-2022 рр було збережено та закріплено позитивну тенденцію зростання доходів населення. Розмір середньомісячної заробітної плати за 2021 рік становив 12 277,0 грн, за 2022 рік – 13 250,0 грн.

Станом на 01.01.2023 р. загальна сума заборгованості із виплати заробітної плати по м.Тернополю становила 23 489,7 тис.грн. Протягом 2022 року підприємствами–боржниками було виплачено 9 507,9 тис.грн заборгованої заробітної плати.

Основну частку заборгованості (722% від загальної суми) складає заборгованість ДП «Тернопільський облавтодор». Також значну суму заборгованості мають ТДНТП «Промінь» (20% від загальної суми).

Основні причини заборгованості :

- несвоєчасна оплата за виконані роботи Службою автомобільних доріг, виконання обсягів робіт ДП «Облавтодор» понад встановлені планові обсяги фінансування та втрата позицій на ринку внаслідок конкуренції з боку приватних підприємств;
- відсутність значних замовлень на продукцію ТДНТП «Промінь»

3.3. Міська інфраструктура та соціальна сфера

3.3.1. Житлово-комунальне господарство

В громаді експлуатується 1 738 житлових будинків. Практично все житло обладнано водо-, газо-, електропостачанням та водовідведенням, 45,3% – гарячим водопостачанням та центральним опаленням, 820 будинків обладнано 1 575 ліфтами (термін експлуатації 592 ліфтів перевищує 25 років).

Ліфтове господарство має високий рівень фізичного та морального зносу конструкцій і електрообладнання, а його заміна чи модернізація через брак коштів проводиться на недостатньому рівні.

Кількість багатоквартирних будинків складає 1 647 одиниць загальною площею понад 3 млн кв.м. Основна кількість багатоквартирних будинків має 5 поверхів (388 будинків загальною площею 1,2 млн кв.м.). Також суттєву питому вагу житлової площі забезпечують 9-поверхові будинки (176 одиниць загальною площею 1,1 млн кв.м). Крім того, є 34 одиниці 10-поверхових будинків, 1 будинок на 14 поверхів та 2 будинки на 16 поверхів. Але в місті достатньо багато і двоповерхових триповерхових та чотириповерхових багатоквартирних житлових будинків.

До малоцінного та ветхого житлового фонду входять 19 будинків загальною площею 1 505,7 кв.м. Крім того, 147 житлових будинків перебуває в переліку застарілого житлового фонду.

Надавачами житлової послуги з управління багатоквартирними будинками є 14 приватних підприємств.

Основні проблемні питання житлового фонду м. Тернопіль:

- застаріла матеріально-технічна база підприємств галузі;
- фізичне старіння житлового фонду, руйнування виступаючих конструкцій будинків (балконів, дашків, парпетів, карнизів тощо), зношеність інженерних мереж (водопроводу, тепломереж, мереж зовнішнього освітлення тощо), ліфтового господарства, руйнування дорожнього покриття прибудинкових територій;
- відсутність організованої системи водовідведення дощових та талих вод з прибудинкових територій;
- недостатня кількість стоянок та місць для паркування автомобілів в межах житлової забудови;
- недостатня кількість нестача власних та бюджетних фінансових ресурсів для подальшого розвитку (в т.ч. впровадження енергозберігаючих технологій, обладнання);
- несвоєчасна оплата комунальних послуг споживачами, значна енергозатратність;
- незадовільний технічний стан міжбудинкових проїздів та заїздів до житлових будинків та прибудинкових територій;
- необхідність подальшого вдосконалення існуючої системи поводження з побутовими відходами, запровадження сортування ресурсоцінних відходів (змішані, полімери та скло).

В громаді діють декілька цільових програм в сфері розвитку ЖКГ⁶: Програма розвитку житлово-комунального господарства Тернопільської міської територіальної громади на 2021-2024 рр; Програма «Питна вода на 2021-

⁶ <https://ternopilcity.gov.ua/sesiya/rishennya-sesii/45103.html>

2024 роки»; Програма розвитку велосипедної інфраструктури на 2021-2024 роки, Програма модернізації (технічного розвитку) систем централізованого тепло - та гарячого водопостачання на 2021-2024 роки.

У 2022 році з бюджету Тернопільської міської територіальної громади на виконання робіт та послуг в напрямку вдосконалення ЖКГ було виділено 602,6 млн грн, в т.ч. з спецфонду – 106,8 млн грн та 495,8 млн. грн. із загального фонду.

Були виконані роботи в напрямку відновлення основних об'єктів житлово-комунального господарства та інфраструктури Тернопільської міської територіальної громади: поточний ремонт дорожнього покриття, покриття тротуарів, ремонт освітлення, поточний ремонт та експлуатаційне утримання мостів та шляхопроводів тощо.

Станом на 01.01.2022 р. заборгованість населення за комунальні послуги складала 416, 15 млн. грн. Основну частку цієї заборгованості складала заборгованість за теплопостачання і гаряче водопостачання (40,81% від загальної суми) та заборгованість за газопостачання (40,76% від загальної суми). У розрахунку на 1 мешканця громади сума заборгованості складала 1826,10 грн (проти заборгованості на 1 мешканця в розмірі 1789,2 грн по Україні в цілому). За 2022 рік інформація відсутня.

3.3.2. Міський транспорт

Транспортне сполучення в громаді здійснюється 3 видами транспорту: автомобільним, електричним (тролейбуси), річковим.

В громаді працює 10 автоперевізників, з них 2 комунальні підприємства та 1 СПД ФО, електричні перевезення тролейбусами здійснює комунальне підприємство «Тернопільелектротранс».

Станом на 01.01.2023 р. машинний парк КП «Тернопільелектротранс» складається з 58 одиниць тролейбусів, з яких 41% відробили свій амортизаційний термін, та 44 одиниць автобусів.

За 5 років було оновлено 15 тролейбусів, оскільки середній вік рухомого складу тролейбусів становить 26 років. Тобто, транспортний парк фактично потребує повного оновлення. На даний час бюджет громади не має змоги задовольнити таку потребу, тому йде процес пошуку інших шляхів для вирішення цієї проблеми, наприклад: кредити ЄІБ, лізинг та інше.

Згідно діючої маршрутної мережі, автобусні маршрути обслуговує 172 автобуси, з них 131 одиниця – в приватній власності та 41 одиниця – в комунальній власності.

Зі станом оновлення автобусного парку ситуація значно краща, оскільки за останні 5 років було придбано 20 автобусів МАЗ 2019р/в, 21 автобус МАН 2009 р/в., також в комунальній власності знаходиться 3 автобуси ЛАЗ 2004 р/в. Але це повністю не знімає потребу в оновленні автобусного парку, особливо в частині тих транспортних засобів, які передбачені для перевезення людей з обмеженими фізичними можливостями.

За результатами досліджень, проведених представництвом німецької компанії «Дорнієр Консалтинг Інтернешенал ГмбХ», було затверджено та впроваджено нову мережу маршрутів громадського транспорту, розроблену на основі проведених обстежень з максимально можливим врахуванням потреб жителів громади. Також транспортним сполученням забезпечено усі села громади. Проте, приєднання інших населених пунктів потребує додаткових опрацювань нових маршрутів та додаткових транспортних одиниць. Затверджено План сталої міської мобільності

Надходить значна кількість пропозицій населення щодо створення нових маршрутів і модифікація існуючих для охоплення нових точок притягання і налагодження тролейбусного зв'язку між ними. Аналіз потенційних пасажиропотоків і економічне обґрунтування можливості і необхідності розвитку маршрутної мережі тролейбусного транспорту є однією із важливих задач подальшого розвитку громадського транспорту громади. Розбудова міста Тернопіль та розширення меж Тернопільської міської територіальної громади несе за собою планування з подальшим втіленням в життя проведення нових тролейбусних ліній та збільшення тролейбусного парку КП «Тернопільелектротранс».

Станом на сьогоднішній день успішно працює автоматизована система обліку оплати проїзду у всьому громадському транспорті. Вперше в Україні – можлива оплата за проїзд VISA/Mastercard/NFC пристроями у комунальному та приватному транспорті. Успішно зарекомендували себе проїзний квиток тривалого користування «Електронний квиток» та електронний квиток «Соціальна карта Тернополянина».

Пріоритетом транспортної політики громади є розвиток якісних та комфортних перевезень пасажирів, першочергово екологічно чистим електричним транспортом.

У порівнянні з 2021 роком обсяги перевезень за 2022 рік зросли. При цьому зростання спостерігалось за перевезеннями автомобільним транспортом (на тлі зменшення обсягів перевезень іншими видами).

Як простежується з таблиці, основна частка перевезень здійснюється автомобільним транспортом (95,31% пасажирообігу за 2022 рік та 77,33% від кількості перевезених пасажирів). На другому місці за обсягами - тролейбусні перевезення (4,62 % від загального пасажирообігу та 22,53% від кількості перевезених пасажирів за 2022 рік).

Таблиця 3. Динаміка пасажирських перевезень

Обсяги пасажирських перевезень	Пасажирообіг, млн.пас.км		Динаміка пасажирообігу, %	Кількість перевезених пасажирів, тис		Динаміка кількості перевезених пасажирів
	2021	2022	2022/2021	2021	2022	2022/2021
Транспорт загалом	265,30	417,60	57,41%	30 101,90	34 220,50	13,68%
автомобільний	243,40	398,00	63,52%	21 457,70	26 463,20	23,33%
річковий	0,40	0,30	-25,00%	57,20	47,10	-17,66%
тролейбусний	21,50	19,30	-10,23%	8 587,00	7 710,20	-10,21%

Джерело - дані ТМР

3.3.3. Освіта

Право громадян на отримання дошкільної, початкової, базової, повної загальної середньої та позашкільної освіти забезпечують: 43 заклади загальної середньої освіти комунальної форми власності⁷, та 40 закладів дошкільної освіти⁸. Діє 4 заклади позашкільної освіти.

Для здобуття громадянами освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста і бакалавра з одночасним завершенням здобуття повної загальної середньої освіти функціонує Галицький коледж імені В.Чорновола.

Прийнято рішення міської ради «Про затвердження Стратегії розвитку інклюзивного середовища Тернопільської міської територіальної громади на 2020-2025 роки», що передбачає відкриття щорічно до 10 інклюзивних класів. Протягом 2020-2021 рр. було відкрито 15 інклюзивних груп в ДНЗ та 26 класів в загальноосвітніх школах. Протягом 2022 року було відкрито 5 інклюзивних груп в закладах дошкільної освіти та 19 інклюзивних класів у школах.

Проблемні питання:

- недостатня кількість місць у закладах дошкільної освіти;
- перевантаження закладів дошкільної та загальної середньої освіти;
- недостатня матеріально-технічна база для оздоровчої рухової активності, занять фізичною культурою, популяризації здорового способу життя;
- застаріле обладнання харчоблоків закладів загальної середньої освіти;
- недостатня кількість комп'ютерної та мультимедійної техніки для впровадження ІТ-технологій в освітній процес та запровадження інноваційних методів навчання у закладах освіти;
- низька мотивація педагогів щодо підвищення свого професійного рівня, позачергової атестації та сертифікації;
- низький рівень профорієнтаційної роботи, застаріла матеріально-технічна база закладів професійно-технічної освіти, як засіб мотивації учнів до здобуття робітничих професій.

Завдання, які направлені на вирішення проблем:

- розширення мережі закладів освіти через будівництво, реконструкцію, капітальний ремонт та відновлення роботи непрацюючих закладів;
- інформатизація системи освіти та впровадження ІТ-технологій, запровадження у освітній процес інноваційних методів навчання;
- створення умов для навчання дітей з особливими освітніми потребами;
- сприяння стимулюванню талановитої учнівської молоді;
- формування духовно-християнських цінностей;
- підвищення якості освітнього процесу;
- оновлення матеріально-технічної та навчальної бази кабінетів, спортивних споруд закладів загальної середньої та позашкільної освіти;
- підвищення орієнтації галузі освіти на потреби ринку праці;
- реалізація заходів Програми розвитку освіти, Програми підготовки спеціалістів для комунальних

⁷ <https://termopilcity.gov.ua/gromadyanam/osvita-mista/47442.html>

⁸ <https://termopilcity.gov.ua/gromadyanam/osvita-mista/55395.html>

підприємств, установ та організацій на відповідні роки.

3.3.4. Охорона здоров'я

Послуги в галузі «Охорона здоров'я» в громаді надають 8 комунальних некомерційних підприємств, а саме: комунальне некомерційне підприємство «Тернопільська міська комунальна лікарня швидкої допомоги», комунальне некомерційне підприємство «Тернопільська комунальна міська лікарня №2», комунальне некомерційне підприємство «Міська комунальна лікарня №3», комунальне некомерційне підприємство «Тернопільська міська дитяча комунальна лікарня», комунальне некомерційне підприємство «Центр первинної медико-санітарної допомоги» (16 амбулаторій), комунальне некомерційне підприємство «Тернопільська міська комунальна стоматологічна поліклініка», комунальне некомерційне підприємство «Комунальна дитяча стоматологічна поліклініка», комунальне підприємство «Тернопільський міський лікувально-діагностичний центр» Тернопільської міської ради.

В громаді створено єдиний міський електронний медичний простір. Заклади охорони здоров'я комп'ютеризовані, закуплено та встановлено нове серверне обладнання; впроваджено медичні Інформаційні системи «УкрМедСофт» для роботи в e-Health та НСЗУ; весь медичний персонал закладів отримав електронні цифрові підписи (ЕЦП); заклади зареєстровано в електронній системі охорони здоров'я e-Health; укладено договори з НСЗУ.

Проблемні питання:

- недостатнє медикаментозне і матеріально-технічне забезпечення закладів охорони здоров'я;
- нераціональна організація системи надання медичної допомоги, диспропорція її первинного, вторинного і третинного рівнів;
- брак сучасних медичних технологій, недостатнє володіння ними; низький рівень інформованості про сучасні медичні технології, засоби збереження здоров'я та активного дозвілля; недостатня ефективність заходів щодо формування здорового способу життя

Серед основних завдань для розвитку галузі в Програмі соціально-економічного розвитку громади на 2022 рік наведені наступні: продовження роботи з впровадження медичних інформаційних систем та технологій; модернізація галузі охорони здоров'я, в тому числі шляхом впровадження інвестицій та державно-приватного партнерства; медикаментозне забезпечення незахищених верств населення лікарськими засобами та медичними виробами; створення оптимальних умов для розвитку фізичної культури і спорту.

Протягом 2021- 2022 року було проведено капітальні ремонти та реконструкції в ряді закладів охорони здоров'я, придбано нове обладнання для лікарень (система ендоскопічної візуалізації, електронейроміограф, аналізатор гематологічний, апарати ШВЛ, бронхоскопи, кисневі концентратори, дефібрилятори, монітори пацієнтів, електрокардіографи, мікроскопи тощо).

3.3.5. Культура та дозвілля

До мережі закладів культури входять 3 установи культури (міський Палац культури «Березіль» ім. Леся Курбаса, Будинок культури «Кутківці», що має 2 клуби-філії в населених пунктах МТГ КУ Будинок культури «Пронятин», що має 8 філій (клубів та будинків культури в населених пунктах, які входять до складу МТГ)⁹.

Також на території громади працюють: 2 музичні школи, 1 художня школа, мережа Централізованої бібліотечної системи для дітей та дорослих (7 філій), Український дім Перемога» (філія ПК «Березіль»), комунальне підприємство «Кінокомісія», муніципальний духовий оркестр «Оркестра Волі» та муніципальний Галицький камерний оркестр. В громаді знаходиться 5 пам'яток архітектури національного значення.

Основні проблеми - застаріла матеріально-технічна база закладів культури; недостатній рівень популяризації культурного продукту та незадовільний стан об'єктів культурної спадщини національного та місцевого значення. Тому в Програмі соціально-економічного розвитку громади заплановані наступні завдання на 2022-2024 роки:

- оновлення наявних об'єктів культури та створення нових об'єктів культури;
- оновлення технічного оснащення установ культури;
- отримання доступу до закладів культури мало мобільним групам населення;
- інформаційно-технічне вдосконалення бібліотечної системи;

⁹ <https://ternopilcity.gov.ua/pro-gromadu/perelik-zakladiv-kulturi-u-naselenih-punktah-yaki-priednalisya-do-tmtg/>

- організація культурних подій та заходів ювілейних дат та подій;
- сприяння розвитку креативних індустрій;
- реставрація об'єктів культурної спадщини;
- розвиток культурного обміну між містами та країнами, створення каналів промоції мистецьких продуктів, створених у Тернопільській громаді, участь у міжнародних конкурсах;
- реалізація заходів Програми розвитку культури і мистецтв Тернопільської територіальної громади, Програми збереження культурної спадщини, Програма підтримки книговидавництва місцевих авторів та забезпечення святкових і офіційних заходів на відповідні роки

Для систематичних занять фізичною культурою і спортом в громаді є відповідна матеріально-спортивна база: стадіон з трибунами на 15 000 місць; 119 спортивних майданчиків; 11 тенісних кортів; 8 футбольних полів; 5 стрілецьких тирів; 4 криті плавальні басейни; 65 спортивних залів; 26 майданчиків з тренажерним обладнанням; 111 приміщень для фізкультурно-оздоровчих занять та 2 веслувально-спортивні бази.

Недоліками є недостатня сучасність ряду споруд для занять спортом, у т. ч. для осіб з інвалідністю. Тому громада працює в напрямку подальшого розвитку спортивної інфраструктури. Протягом 2021-2022 рр. було проведено капітальні ремонти в ряді спортивних закладів та на спортивних майданчиках, придбано обладнання для дитяче-юнацьких спортивних шкіл тощо.

4. БЮДЖЕТНА ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ ГРОМАДИ

Бюджет Тернопільської МТГ не містить поділу на бюджети різних рівнів. Організація бюджетного процесу в громаді здійснюється відповідно до Конституції України, Бюджетного кодексу України, Закону України про Державний бюджет України на відповідний рік та інших законодавчих актів. При цьому, відсоток більшості доходних статей бюджету визначається на загальноукраїнському рівні практично без участі місцевих органів виконавчої влади.

Згідно з ст. 16 Бюджетного кодексу України право на здійснення запозичення до міського бюджету належить територіальній громаді в особі керівника місцевого фінансового органу за дорученням міської ради.

З 2019 року Тернопільська МТГ отримала нові бюджетні можливості, що вплинуло на фінансову спроможність територіальної громади. Зокрема, за рахунок збільшення кола платників місцевих податків, зарахування ПДФО, що сплачуватимуть мешканці приєднаних сіл, отримання субвенції на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад.

4.1. Структура доходної та видаткової частини бюджету.

За 2021 рік доходи бюджету громади склали 3 670 584,40 (+50,31% у порівнянні з 2020 роком). Значний приріст надходжень спостерігався переважно за рахунок збільшення обсягів міжбюджетних трансфертів (+110,34% у порівнянні з 2020 роком). При цьому власні доходи зросли на 25,82% та сформували 59,45% від загального обсягу надходжень (проти 71,02% за результатами 2020 року). План за доходами було виконано на 102,5%.

За 2022 рік доходи бюджету громади склали 3 141 873,56 тис.грн. З них доходи загального фонду склали 3 040 448,1 тис.грн (96,77% від загального обсягу доходів громади) та доходи спеціального фонду склали 101 425,5 тис.грн (3,23%). У порівнянні з 2021 роком доходи зменшились на 14,4% (-528 710,84 тис.грн) за рахунок зменшення на 63,31% обсягу міжбюджетних трансфертів. Власні доходи зросли на 18,96% та сформували 82,62% від загального обсягу доходів бюджету громади (проти 59,45% за 2021 рік).

План за доходами в 2022 році було виконано на 103,3% (на 102,8% за загальним фондом та на 111,9% за спеціальним фондом). План за власними доходами (без врахування трансфертів) виконано на 103,8%.

За результатами 2022 року податкові надходження зросли на 22,16%. Всі інші види надходжень знизились.

Податкові надходження складають основну частку власних надходжень бюджету громади (93,82% від обсягу власних надходжень та 77,51% від загального обсягу надходжень). Неподаткові надходження за результатами 2022 року зменшились на 5,24% та склали 4,7% від загального обсягу доходів та 5,69% від обсягу власних доходів.

Обсяг власних доходів громади у розрахунку на одного мешканця за 2021 рік склав 10,97 тис. грн, що дещо перевищує показник по Україні в цілому (9,18 тис. грн). За 2022 рік обсяг власних доходів на 1 мешканця громади зріс до 11,38 тис.грн.

Таблиця 4 Структура доходів

Найменування	2021, тис. грн	Питома вага в структурі доходів 2021, %	2022, тис. грн	Питома вага в структурі доходів 2022, %	Динаміка обсягу в % (2022 до 2021)
Податкові надходження	1 993 558,25	54,31%	2 435 373,01	77,51%	22,16%
Неподаткові надходження	155 838,16	4,25%	147 668,29	4,70%	-5,24%
Доходи від операцій з капіталом	23 713,17	0,65%	7 031,86	0,22%	-70,35%
Офіційні трансферти	1 488 602,34	40,55%	546 184,95	17,38%	-63,31%
Цільові фонди	8 872,49	0,24%	5 615,45	0,18%	-36,71%
Всього	3 670 584,40	100,00%	3 141 873,56	100,00%	-14,40%

Джерело- дані ТМР

Основною складовою податкових надходжень є ПДФО (формує 71,05 % від суми податкових надходжень 2022 року, у порівнянні з 2021 роком збільшився на 32,19%). Також значну частку податкових надходжень складають місцеві податки, серед яких найбільш вагомими є єдиний податок (15,15% від податкових надходжень) та податок на майно (6,83%). Внутрішні податки на товари та послуги складають 6,7% від податкових надходжень та формуються переважно з акцизних зборів.

Таблиця 5. Структура та динаміка податкових надходжень

Структура та динаміка податкових надходжень	2021 рік, тис. грн	2022 р, тис. грн	динаміка, %	питома вага в структурі податкових доходів за 2020
ПДФО	1 308 873,71	1 730 236,52	32,19%	71,05%
Податок на майно	168 491,08	166 403,20	-1,24%	6,83%
Внутрішні податки на товари та послуги	159 537,35	163 280,05	2,35%	6,70%
Єдиний податок	337684,9245	368925,2102	9,25%	15,15%
Податок на прибуток підприємств	14 655,30	722,53	-95,07%	0,03%
Інші податки та збори	4 315,88	5 805,51	34,51%	0,24%
Всього	1 993 558,25	2 435 373,01	22,16%	100,00%

Джерело: дані ТМР

Перевищення плану спостерігалось за наступними статтями податкових надходжень: план за ПДФО було виконано на 107,31%, план за надходженнями від орендної плати за землю – на 100,21%, план за надходженням єдиного податку - на 100,2%.

В той же час було не довиконано план за наступними статтями: податок на прибуток підприємств (виконання плану склало 4,82%), внутрішні податки на товари та послуги (виконано лише на 86,08% за рахунок наданої законодавством можливості для платників певний період не сплачувати податкові зобов'язання), земельний податок (на 87,58% внаслідок спаду надходжень від великих платників порівняно з минулим роком).

Недоїмка за податками до бюджету громади станом на 01.01.2023 р. склала 115 126,7 тис. грн (5% від податкових надходжень за 2022 рік). Найбільшу його частку (35,52%) складала заборгованість зі сплати за землю. Заборгованість за акцизним податком формувала 23,59% від загальної суми недоїмки, заборгованість за податком на нерухоме майно – 15,36%, заборгованість за єдиним податком – 12,65%.

Неподаткові надходження за 2022 рік склали 856,31 тис. грн. (5,69% від власних доходів). У порівнянні з 2021 роком вони зменшилися на 5,24%. Неподаткові надходження Тернопільської громади формуються переважно з власних надходжень бюджетних установ (52,38% від загального обсягу неподаткових надходжень за 2022 рік). Також вагому частку неподаткових надходжень складають надходження від плати за надання адміністративних послуг (15,98% від неподаткових надходжень, зростання на 54,03% у порівнянні з 2021 роком); надходження коштів пайової участі (7,09%); плата за розміщення тимчасово вільних коштів (6,69%, обсяги надходжень у 2022 році значно зросли), надходження орендної плати за користування майном комунальної власності (4,69%).

За результатами 2022 року план за неподатковими надходженнями було виконано на 127,51%. При цьому за більшістю значущих статей неподаткових надходжень план було перевищено. Недовиконання спостерігалось за надходженнями від чистого прибутку комунальних підприємств (61% виконання), за надходженнями від адміністративних зборів та державного мита, за платою за послуги, що надаються бюджетними установами згідно із законодавством.

Таблиця 6. Структура неподаткових надходжень

Вид надходжень	2021 рік, тис. грн	2022 рік, тис. грн	Динаміка, %	Питома вага в структурі податкових надходжень за 2022 рік
Частина чистого прибутку комунальних унітарних підприємств та їх об'єднань	1 080,14	856,31	-20,72%	0,58%
Плата за розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів	5 130,53	9 874,63	92,47%	6,69%
Плата за надання адміністративних послуг	15 320,26	23 597,33	54,03%	15,98%
Надходження від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності	7 016,02	6 926,00	-1,28%	4,69%
Власні надходження бюджетних установ	65 197,91	77 354,15	18,65%	52,38%
Надходження коштів пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту	50 665,42	10 462,50	-79,35%	7,09%
Інші неподаткові надходження	11 427,87	18 597,37	62,74%	12,59%
Всього	155 838,16	147 668,29	-5,24%	100,00%

Джерело: дані ТМР

Доходи від операцій з капіталом за результатами 2022 року склали 7031,86 тис.грн (0,27% від власних доходів). Переважно це доходи від продажу землі. За 2022 рік вони збільшилися на 16,4 %, а доходи від продажу комунального майна зменшилися на 90,39%. План за доходами від операцій з капіталом було виконано на 66,97%. Недовиконання спостерігалось як за доходами від продажу основного капіталу, так і за доходами від продажу землі та нематеріальних активів.

Цільові фонди за результатами 2022 року склали 5 615,45 тис. грн (0,22% від власних доходів та 74,71% від планових обсягів). Вони зменшилися на 36,71% у порівнянні з 2021 роком.

За 2021 рік доходи бюджету розвитку громади при плані 64 199,1 тис.грн склали 74 856,0 тис.грн (план виконано на 116,6 %) та сформували 50% від обсягів доходів спеціального фонду. За 2022 рік доходи бюджету розвитку при плані 20 612,3 тис.грн становили 17 494,5 тис.грн (85% від плану) та склали 17% від загального обсягу доходів спеціального фонду.

Таблиця 7. Структура видатків за функціональним призначенням за 2021 -2022 рр.

Найменування	2021	2022 план	2022 факт	% виконання плану	Питома вага в структурі за 2022 рік
Загальнодержавні функції	277 022,67	354 478,50	241 696,28	68,18%	7,88%
Громадський порядок, безпека та судова влада	234,62	118 862,80	113 871,60	95,80%	3,71%
Економічна діяльність	1 120 509,22	640 373,30	350 162,86	54,68%	11,41%
Охорона навколишнього природного середовища	72,42	2 954,80	49,57391	1,68%	0,002%
Житлово-комунальне господарство	346 276,19	495 753,20	467 256,02	94,25%	15,23%
Охорона здоров'я	98 962,10	131 216,20	124 764,46	95,08%	4,07%
Духовний та фізичний розвиток	132 656,06	135 280,50	110 871,32	81,96%	3,61%
Освіта	1 395 214,66	1 537 626,80	1 481 875,53	96,37%	48,31%
Соціальний захист та соціальне забезпечення	119 033,93	174 579,30	177 045,96	101,41%	5,77%
Всього	3 489 981,87	3 591 125,95	3 067 593,61	85,42%	100,00%

Джерело: дані ТМР

Обсяг видаткової частини бюджету Тернопільської МТГ за результатами 2022 року склав 3,068 млрд грн. З них видатки без урахування міжбюджетних трансфертів склали 3,039 млрд грн (99,08% від загальної суми витрат). У порівнянні з аналогічним періодом попереднього року загальна сума видатків зменшилась на 12,1%. План за видатками було виконано на 85,42%.

Найбільша частка видатків за 2021 рік (48,31% від загального обсягу) була витрачена на освіту. На другому місці – видатки на ЖКГ (15,23%), на третьому - видатки на економічну діяльність (11,41%). Також значну долю видатків (7,88%) сформували витрати на загальнодержавні функції. У порівнянні з аналогічним періодом попереднього

року суттєво зменшилися видатки на економічну діяльність (-68,75%, план виконано на 54,68%). При цьому значно зросли видатки за статтею «Громадський порядок, безпека та судова влада».

Показник податкоспроможності бюджету (ПДФО на 1 мешканця) Тернопільській МТГ є вищим за середній по країні, через що до неї застосовується механізм горизонтального вирівнювання – кошти перераховуються до державного бюджету у вигляді реверсної дотації. Обсяг реверсної дотації за 2021 рік склав 71, 43 млн грн, за 2022 р.- 13,21 млн грн.

Профіцит бюджету за 2022 року склав 74 406 3, тис.грн. (при цьому дефіцит спеціального фонду дорівнював 290 961,5 тис.грн.). Більш детально дані щодо структури бюджету громади наведені в Додатках до цього звіту.

4.2. Рівень ліквідності бюджету громади

Бюджет Тернопільської МТГ характеризується достатнім рівнем ліквідності. За підсумками виконання бюджету за 2022 рік, співвідношення обсягу залишків на рахунках загального фонду до видатків загального фонду складало 14,11%.

Прострочена кредиторська заборгованість по загальному і спеціальному фондах станом на 01.01.2023 р. складає 2 579,5 тис.грн. Вона виникла в 2016 році внаслідок недоотримання субвенції з державного бюджету на відшкодування компенсаційних виплат на пільгове перевезення автомобільним та електричним транспортом.

У 2021-2022 рр. кошти на покриття тимчасових касових розривів не залучались та не повертались.

5. РІВЕНЬ МІСЦЕВОГО БОРГУ ТА БОРГОВА ПОЛІТИКА

5.1. Прямий борг

В грудні 2018 року було укладено дві угоди про залучення кредитних коштів до бюджету громади, а саме:

- Внутрішній кредит Міністерства фінансів України згідно з Угодою від 11.12.2018 р. про передачу коштів позики Європейського інвестиційного банку (ЄІБ) між Мінфіном, Мінрегіонбудом та Тернопільською міською радою на суму 25 408,35 тис. євро - з метою реалізації проєкту «Глибока термомодернізація закладів освіти м. Тернополя». Дата кінцевого погашення залучених коштів - 15.11.2043 р.
- Зовнішній кредит Північної екологічної фінансової корпорації (НЕФКО) згідно із кредитним договором на суму 12 500,0 тис. грн, укладеним 21.12.2018 р. - з метою реалізації проєкту «Реконструкція системи зовнішнього освітлення м. Тернополя «Світло без ртуті». Часткове погашення тіла кредиту та відсотків згідно угоди здійснюється щоквартально, плановий термін остаточного погашення -15.09.2023 р.

Станом на 01.01.2023 р. за кредитом «НЕФКО» було вибрано 12 210 тис грн (кредит вибрано повністю, оскільки потребу в коштах було скориговано), погашено – 8 433,19 тис. грн. Таким чином, залишок основної суми кредиту станом на 01.01.2023 р. склав 3 776,81 тис. грн. Обслуговування кредиту здійснюється своєчасно. Реалізацію проєкту «Світло без ртуті» завершено в 2021 році.

По внутрішньому кредиту МФУ (кошти ЄІБ) з метою реалізації проєкту «Глибока термомодернізація закладів освіти м. Тернополя» станом на початок 2023 року було вибрано 2800 тис євро кредиту, а також сума частини комісії ЄІБ яка входить до основного боргу – 3 176,00 євро, разом – 2 803 176,00 євро також сума частини комісії ЄІБ яка входить до основного боргу – 3 176,00 євро, разом – 2 803 176,00 євро. Погашення не здійснювалось (діє пільговий період 5 років). Таким чином, станом на 01.01.2023 непогашена сума кредиту в гривневому еквіваленті за поточним курсом становила 109 186,51 тис. грн.

Наявні також зобов'язання перед Державною казначейською службою за середньостроковими позичками в обсязі 28 023, 4 тис грн. На сьогоднішній день ситуація із поверненням коштів Державному казначейству України залишається неврегульованою. На підставі Закону України № 79-VIII від 28.12.2014 р. «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин» норму Бюджетного кодексу України щодо надання місцевим радам середньострокових позик виключено. Також на підставі Постанови КМУ №123 від 18.03.2015 р. втратила чинність постанова КМУ №1203. Таким чином, на сьогодні законодавством не визначений механізм щодо погашення або списання заборгованості по середньостроковим позикам.

Таким чином, станом на 01.01.2023 р. прямий борг Тернопільської міської ради складав 140 986,72 тис.грн

Таблиця 8. Прямий борг міської ради

Кредитор	Сума за угодою	Залишок на 01.01.2023, тис.грн
НЕФКО	12 500,00 тис. грн	3 776,81
МФУ (кошти ЄІБ)	25 408,35 тис. євро	109 186,51
ДКУ	28 023,4 тис. грн	28 023,40
Всього		140 986,72

Джерело- дані ТМР

Показник відношення прямого боргу станом на 01.01.2023 р. до власних доходів бюджету Тернопільської МТГ за 2022 рік складає 5,43% що свідчить про низьке пряме боргове навантаження.

5.2. Гарантійні зобов'язання Тернопільської міської ради

У 2021-2022 році місцевих гарантій Тернопільська міська рада не надавала.

Тернопільська міська рада виступає гарантом виконання 2 зобов'язань:

I. КП «Тернопільміськтеплокомуненерго» («ТМТКЕ») укладено з ЄБРР кредитний договір, гарантом виконання зобов'язань за яким виступає Тернопільська міська рада згідно Рішення №6/48/8 від 12.06.2014 р. Загальний обсяг боргового зобов'язання за угодою - 10 млн євро (у т.ч. 7 млн євро – кошти ЄБРР, 3 млн євро – кошти ФЧТ ЄБРР). Дата кінцевого погашення залучених коштів - 15.03.2027 р. Напрямки використання залучених коштів – реалізація проекту «Модернізація системи тепlopостачання міста Тернопіль».

Погашення кредиту та відсотків за користування кредитними коштами здійснюється за рахунок коштів КП «ТМТКЕ». Тернопільська міська рада гарантує повну сплату на вимогу ЄБРР всіх сум та заборгованостей відповідно до умов кредитного договору для реалізації програми пріоритетних інвестицій з модернізації системи централізованого тепlopостачання м. Тернополя.

Обсяги залучених коштів, вибрані КП «Тернопільміськтеплокомуненерго» станом на 01.01.2023 р. – 4 534 017,23 євро, погашено станом на 01.01.2023 р. – 2 107 964,62 євро. Сума залишку за гарантованим кредитом складає 2 426 052,91 євро (94 497 186,90 грн).

II Кредит Міністерства фінансів України (кошти ЄІБ) відповідно до Угоди про передачу коштів позики між Міністерством фінансів України, Міністерством інфраструктури України та Тернопільською міською радою від 26.12.2019 р. №13010-05/274, одержувач кредиту - КП «Тернопільміськавтобус». Напрямки використання залучених коштів – реалізація проекту «Оновлення рухомого складу автобусного парку КП «Міськавтобус» у м. Тернопіль». Загальний обсяг боргового зобов'язання за Угодою - 2 млн євро. Плановий термін погашення – грудень 2032 року. Станом на 01.01.2023 р. кошти ще не вибрано.

Таким чином, гарантований борг Тернопільської міської ради станом на 01.01.2023 р. складає 94 497 186,90 грн (3,64% від власних доходів громади за 2022 рік).

5.3. Кредити комунальних підприємств

Станом на 01.01.2023 р. непогашена кредитна заборгованість комунальних підприємств громади відсутня.

КП «Тернопільелектротранс» мав укладений договір фінансового лізингу №TEVKFLO87322 від 21.02.2020 р. з АТ КБ «ПРИВАТБАНК» на придбання автобусів з кінцевим терміном погашення 20.02.2023 р. Обсяг залишку заборгованості станом на 01.01.2023 р. складає 1 915 632,00 грн. На даний час лізингові платежі сплачено в повному обсязі та заборгованість відсутня.

5.4. Консолідований борг Тернопільської міської ради

Консолідований борг Тернопільської міської ради враховує прямі зобов'язання, зобов'язання за наданими гарантіями, кредити та лізинг комунальних підприємств, а також прострочену кредиторську заборгованість бюджету та комунальних підприємств.

Станом на 01.01.2023 р. відсутня інформація щодо наявності простроченої кредиторської заборгованості комунальних підприємств. Обсяг простроченої кредиторської заборгованості бюджету громади станом на 01.01.2023 р. складає 2579,5 тис. грн, але він до розрахунку консолідованого боргу не включався в зв'язку з тим, що наявність простроченої заборгованості була зумовлена не повним надходженням коштів з державного бюджету (заборгованість - це не відшкодовані субвенційні кошти з державного бюджету за 2015 рік на відшкодування компенсаційних виплат за пільгове перевезення громадян автомобільним та електричним транспортом).

Відношення фактичного прямого та гарантованого боргу до власних доходів громади за 2022 рік станом на 01.01.2023 р. складало 9,07%, що є низьким навантаженням. Відношення консолідованого боргу до обсягу власних доходів складало 9,15%.

Таблиця 9. Обсяг боргових зобов'язань станом на 01.01.2023 р.

Вид заборгованості	Заборгованість на 01.01.2023, млн грн
Середньострокова позичка від ДКС	28
Кредит НЕФКО за проектом «Світло без ртуті»	3,78
МФУ (кошти ЄІБ)	109,19
Гарантійні зобов'язання	94,50
Зобов'язання КП «Тернопільелектротранс» за лізинговою угодою	1,92
Всього	237,38

Джерело: дані ТМР

6. ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ

6.1. Природно-географічний потенціал та стан екології

Тернопільська МТГ характеризується значним природно-ресурсним та агропромисловим потенціалом, базою якого є родючі ґрунти, що сприяє розвитку сільського господарства області, а на його основі – багатогалузевої харчової промисловості в громаді.

Через центр громади проходить ряд транспортних потоків загальнодержавного значення, що підвищує його роль в масштабах України.

Тернопіль – одне з перших міст України, де розроблено фундаментальну методологічну основу його подальшого екологічного становлення: Екологічний паспорт, Концепцію комплексного озеленення, Схему екологічної мережі та Схему озеленення міста, які забезпечують поетапне впровадження стратегічних напрямків екологічної складової сталого розвитку та їх подальшу реалізацію з метою досягнення динамічної рівноваги у збалансованому розвитку природної, соціальної і економічної складових.

Результатами реалізації екологічної політики в управлінні розвитком м. Тернопіль є низький рівень забрудненості атмосферного повітря та незначна кількість небезпечних відходів, висока питома вага зон рекреаційного призначення та розвинена мережа природно-заповідного фонду. Тернопіль за критеріями екологічної чистоти та безпеки проживання населення є одним із найкращих серед міст України.

Екологічна ситуація є достатньо доброю. Викиди автотранспорту формують основну масу забруднення атмосфери (близько 90% всього обсягу). Екологічно небезпечні підприємства та об'єкти на території громади відсутні. Протягом останніх років спостерігається поступове збільшення викидів забруднюючих речовин у атмосферне повітря від стаціонарних джерел. Проте у розрахунку на одного мешканця обсяг викидів залишається суттєво нижчим за середнє значення по країні. Екологічно небезпечні підприємства та об'єкти на території громади відсутні, тому за індексом забруднення атмосфери місто входить до переліку найчистіших обласних центрів.

Систематичні спостереження за вмістом шкідливих речовин у атмосферному повітрі міста Тернополя проводяться лабораторією спостереження за забрудненням атмосферного повітря Тернопільського обласного центру з гідрометеорології на двох стаціонарних постах чотири рази на добу шість днів на тиждень. Визначаються шість забруднюючих домішок, з яких основні – пил (завислі речовини), діоксид сірки, оксид вуглецю, діоксид азоту, та специфічні – оксид азоту та формальдегід. Оцінка стану забруднення атмосферного повітря проводиться шляхом порівняння середньомісячних концентрацій забруднюючих речовин до середньодобових гранично допустимих концентрацій (ГДК) та максимально разових ГДК. За результатами проведених досліджень у 2022 році вміст забруднюючих речовин у атмосферному повітрі перебуває у межах ГДК.

За даними спостережень пунктів радіометричної мережі) впродовж 2022 року потужність експозиційних доз (ПЕД) гамма-випромінювання не перевищувала рівень природного гама-фону. Аналіз щоденних ПЕД гамма-випромінювань вказує на відсутність помітних відхилень від рівня природного гама-фону.

Наявні певні проблеми з якістю питної води та утилізацією побутових відходів. Але вони поступово вирішуються. Завдяки посиленню Держсанепіднагляду за об'єктами водопостачання в останні роки відбулось покращення якості питної води, яку споживає населення громади. Якість питної води централізованого водопостачання міста Тернопіль відповідає вимогам ДСанПіН 2.2.4-171-10 «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для

споживання людиною». Виконано понад 90% робіт із будівництва станції знезалізнення води та реконструкції насосної станції третього підйому. Це вирішить проблему наявності осаду заліза у питній воді.

На даний час КП «Тернопільводоканал» реалізовує Проєкт «Розвиток міської інфраструктури-2» по модернізації систем водопостачання та водовідведення реалізовується КП «Тернопільводоканал» за рахунок кредиту від Світового банку та Фонду чистих технологій. Проєктом передбачається встановлення напірних фільтрів виробництва компанії Culligan, заміна технології знезараження води з використанням технологій змішаних оксидів, спорудження технологічної будівлі з сандвіч-панелей, закупівля необхідного насосного та іншого технологічного обладнання, будівництво та реконструкція інженерних мереж. В результаті очікується, що якість води буде доведена до рівня європейських стандартів.

Захоронення твердих побутових відходів здійснюється на сміттєзвалищі біля с. Малашівці Зборівського району, площа якого становить 15 га. Резерв технологічної робочої частини практично вичерпано. Обсяги накопичених на сміттєзвалищі відходів становлять понад 14 млн м³. З метою покращення екологічної ситуації міською владою побудовано та введено в експлуатацію в 2019 році сміттєсортувальну лінію.

Запущено в дію станцію дегазації полігону побутових відходів з номінальною потужністю понад 500 кіловат, утилізовано близько 2,2 млн м.куб газу метану, який не потрапив в атмосферу і безпечно перероблений в електроенергію. Дегазацію полігонів здійснює ТОВ «Біогаз Енерджі – Тернопіль», яка входить до групи компаній «Кліар ЕнерджіГруп». Працює станція на австрійському обладнанні «Jenbacher», яке використовується в біогазових проєктах по всій Європі.

Запроваджено роздільне сортування побутових відходів (змішані відходи, полімери, скло). У 2022 році зібрано та вивезено з території Тернопільської міської територіальної громади 625,6 тис.куб.м побутових відходів. Об'єм зібраних полімерів (ПЕТ пляшки) становить 474 тонн.

Питання, які потребують вирішення:

- відсутність сміттєпереробного комплексу та полігону захоронення неліквідних відходів;
- відсутність полігону зберігання промислових відходів;
- відсутність земельної ділянки для захоронення тварин;
- виникнення несанкціонованих стихійних сміттєзвалищ, на ліквідацію яких залучаються бюджетні кошти.

На території громади розташована значна кількість зон для відпочинку, в тому числі на воді, що дає змогу розвивати туризм. У громаді нараховується дванадцять територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальною площею 725,35 га, що становить 12,39% території громади.

Туристичні культурні ресурси включають: 345 пам'яток і пам'ятних знаків, що знаходяться під державною охороною. Громада позиціонує себе як регіональний туристичний центр, що пропонує широкий спектр розважальних та рекреаційних послуг. Активно розвивається водний туризм та різноманітні види водного спорту. Здійснюються заходи в напрямку популяризації подієвого туризму: організуються форуми, виставки, гастрономічні заходи як на загальноукраїнському, так і на міжнародному рівнях.

Туристичну діяльність в Тернопільській МТГ здійснює понад 80 організацій. Згідно інформації на сайті Тернопільської міської ради, станом на момент створення звіту у сфері готельного бізнесу працює 43 заклади розміщення туристів: 20 готелів, 7 хостелів та 16 апартаментів¹⁰.

Але на даний час туристичний потенціал громади не використовується повною мірою внаслідок недостатнього рівня розвитку туристичної, сервісної та інформаційної інфраструктури (недостатня кількість та якість готелів, недостатня кількість місць для стоянки туристичного транспорту, недостатнє інформаційне забезпечення екскурсійної діяльності, недостатня кількість туристичних операторів, які цілеспрямовано працюють на розвиток внутрішнього туризму).

Тому основними Планом місцевого економічного розвитку на 2022-2024 рр. передбачено виконання наступних заходів: відновлення і покращання туристичної інфраструктури, створення нових зон відпочинку, в тому числі, розвиток локального підприємництва в туристичних селах громади, промоція туристичного потенціалу громади, в тому числі - зеленого туризму.

З метою розвитку туризму міською владою кожні три роки затверджується відповідна програма та підводяться підсумки її виконання в попередні періоди. На даний час діє Програма розвитку міжнародного співробітництва та туризму Тернопільської МТГ на 2022-2024 рр., завданням якої є підвищення рівня конкурентоспроможності громади через формування її позитивного образу в міжнародному середовищі, збільшення туристичних потоків на основі як вже існуючих, так і потенційних сегментів для сприяння створенню та подальшому розвитку кластеру туризму в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів, а також перетворення галузі туризму у

¹⁰ <https://ternopolcity.gov.ua/ekonomika/turizm/>

стабільне і вагоме джерело надходжень бюджету громади.

За декілька попередніх років в рамках реалізації програм розвитку туризму було оновлено та вдосконалено туристичне ознакування (пілони) та інформаційні таблиці відповідно до сучасних вимог (шрифт Брайля, переклад на іноземні мови, QR-коди. Виготовлено відеоролик про місто та понад 200 фотоальбомів. Випущено безкоштовну туристичну мапу «98 причин відвідати Тернопіль» та «Міст багато – файне одне», буклет «Історія Тернополя: від минулого до сьогодення» (українською та англійською мовами), «Туристичний путівник», брошури та буклети: «Смачний Тернопіль»; «Перший раз у Тернополі»; «Топ-10 локацій для селфі» та інше.

Проведено численні фестивалі та ярмарки. Тернопільську громаду презентовано на численних міжнародних та національних туристичних форумах і виставках. З метою формування іміджу Тернопільської громади, як регіону відкритого та привабливого для туристів, у 2022р було проведено 118 заходів та відкрито 8 нових тематичних маршрутів. Але у зв'язку з введенням військового стану не всі заплановані на 2022 рік заходи були реалізовані, оскільки пріоритет надавався заходам, спрямованим на допомогу ВПО або підтримку військових.

6.2. Кадровий потенціал

Демографічна ситуація в Тернопільській МТГ протягом останніх років є стабільною та характеризується поступовим зростанням чисельності населення, яке в 2016-2017 рр. відбувалось за рахунок природного приросту, а в 2018-2022 рр. та - за рахунок міграційного приросту. Окрім того, чисельність населення громади збільшилась за рахунок мешканців сільських громад, приєднаних до м. Тернополя у 2018 році. Станом на 01.01.2020 р. чисельність наявного населення громади складала 223,5 тис. осіб. Станом на 01.01.2021 р. кількість населення збільшилась до 223,9 тис. осіб, станом на 01.01.2022 р. - до 227,9 тис. осіб, а на початок 2023 року кількість населення склала 228,2 тис. осіб. Населення працездатного віку становить 64,6 % від усього населення, що вище, ніж по Україні в цілому.

Значною перевагою громади є насиченість науковими та освітніми закладами. Згідно даних реєстру суб'єктів освітньої діяльності¹¹, в громаді працюють 4 державних університети (технічний, медичний, педагогічний та економічний) та 11 закладів професійно-технічної освіти. Вищі навчальні заклади громади готують вчителів, економістів, менеджерів (у тому числі для сфери туризму), фахівців ІТ, юристів, інженерів. Коледжі готують музикантів, медиків, техніків, механіків, електромеханіків, будівельників, проєктувальників. Професійні ліцеї готують фахівців будівельних спеціальностей, електрогазозварників, слюсарів, водіїв, кухарів, офіціантів, кондитерів, швачок, перукарів.

6.3. Матеріальна база для розвитку бізнесу

6.3.1. Земельні ресурси, комунальне майно та якість управління ними

У Тернопільській громаді достатньо земельних ресурсів та нерухомого майна, які можуть бути використані для ведення підприємницької діяльності. Площа загального фонду земель Тернопільської міської територіальної громади становить орієнтовно 9025 га, в тому числі землі, які знаходяться в користуванні громадян – 2349 га, землі промисловості – 420,45 га, землі закладів оборони – 48,84 га, землі лісгосподарських підприємств – 209,98 га, землі водогосподарських підприємств – 60,65 га, землі спільних підприємств – 4,58 га¹², під ріками, озерами, струмками – 314,23 га.

Площа земель в межах населеного пункту становить 5 647,94 га. З них 1 426,40 га (24%) - сільськогосподарські угіддя. Здійснюється контроль за використанням та охороною земель шляхом виявлення порушень земельного законодавства та відповідного реагування. Проведена інвентаризації земельних ділянок в межах населених пунктів Тернопільської міської територіальної громади: с. Чернихів, с. Глядки, с. Плєсківці, с. Кобзарівка, с. Вертелка, с. Курівці, с. Малахівці, с. Іванківці, площею 1 365 га. Також проведена інвентаризація земель , орієнтовною площею 825 га у м. Тернополі (північно-західна частина міста).

Затверджено 4 Генеральні плани населених пунктів Чернихів, Курівці, Кобзарівка, Малахівці. Виконано роботи з рекультивації земель (організація рельєфу, вертикальне планування) кварталу садибних ж/б на вул. Микулинецькій. Проведені топографо-геодезичні роботи на території громади площею 10 000 га. Розроблена Схема планування території громади. Створена геоінформаційна система введення містобудівного кадастру.

Процес продажу земельних ділянок та передача їх у оренду здійснюється за процедурою земельних торгів. Тернопіль став одним з перших міст України, яке приєдналося до системи «Prozorro.Продажі» з метою прозорого і ефективного продажу та надання в оренду комунального майна.

¹¹ <https://registry.edbo.gov.ua/high/61/>

¹² За даними, наведеними в Плані місцевого економічного розвитку громади на 2020-2021 рр.

Як простежується з таблиці, протягом 2020-2022 рр. надходження від продажу та оренди земельних ділянок до бюджету громади поступово збільшувались. За 2021 рік було укладено 114 договорів оренди землі (кількість договорів, діючих на кінець 2021 року, дорівнювала 6 462). За 2022 рік було укладено 58 договорів; кількість договорів на кінець року склала 6 520.

Таблиця 10 Оренда та продаж землі

Показник	Од.	2020 рік	2021 рік	2022 рік
Кількість проданих ділянок	шт.	3	7	2
у т. ч. через аукціони		3	0	0
Загальна площа проданих ділянок	га	4,41	0,16	0,42
у т. ч. через аукціони		4,41	0	0
Надійшло до бюджету	млн грн	1,34	4,45	5,18
Загальна площа ділянок в оренді	га	27,87	36,7	25,4
Надходження до бюджету	млн грн	57,8	63,4	65,6

Джерело-дані ТМГ

За 2021 рік було укладено 55 договорів оренди комунального майна, за 2022 рік - 61 договір. Загальна площа об'єктів в оренді поступово зростає. Станом на 01.01.2023 р., у переліку вільного майна комунальної власності, яке може бути передане в оренду, числиться 74 об'єкти загальною площею 5 396,7 кв.м. Інформація щодо вільного майна оприлюднена на сайті громади¹³.

Таблиця 11. Оренда та продаж комунального майна

Показник	Од.	2020 рік	2021 рік	2022 рік
Кількість проданих об'єктів	шт.	3	15	2
у т. ч. через аукціони	шт.	2	11	1
Загальна площа проданих об'єктів	тис. м ²	0,3	9,8	0,05
у т. ч. через аукціони	тис. м ²	0,2	3,5	0
Надійшло до бюджету	млн грн	3,1	20,4	0,6
Кількість договорів оренди на кінець періоду	шт.	110	150	186
Загальна площа об'єктів в оренді	тис. м ²	15,6	28,4	36,7

Джерело-дані ТМГ

Таблиця 12. Структура та динаміка доходів від управління комунальним майном

показник	2020 тис.грн	2021 тис.грн	2022 тис.грн	2022 /2021	питома вага в доходах від ком. власності за 2022 рік
Частина чистого прибутку комунальних підприємств що вилучається до місцевого бюджету	1 126,48	1 080,14	856,31	-20,72%	1,06%
Податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності	3 092,12	14 655,30	722,53	-95,07%	0,89%
Надходження від орендної плати за користування майном, що перебуває в комунальній власності	6 293,96	7 016,02	6 926,00	-1,28%	8,54%
Орендна плата за землю з юридичних осіб	46 218,90	51 042,99	52 632,48	3,11%	64,90%
Орендна плата за землю з фізичних осіб	11 558,23	12 344,51	12 922,61	4,68%	15,94%
Кошти від реалізації безхазяйного майна та , майна, одержаного територіальною громадою в порядку спадкування чи дарування	0,70	0,00	0,00	-	0,00%
Кошти від продажу землі і нематеріальних активів	7 679,38	4 450,62	5 180,52	16,40%	6,39%
Кошти від відчуження майна, що перебуває в комунальній власності	3 096,64	19 262,55	1 851,34	-90,39%	2,28%
Всього	79 066,40	109 852,14	81 091,79	-26,18%	100,00%
Питома вага доходів від управління комунальним майном в загальному обсязі власних доходів	4,56%	5,03%	3,12%		

Джерело-дані ТМГ

Серед доходів від управління комунальним майном найбільшу питому вагу мають доходи від надання в оренду землі.

Згідно інформації сайту Тернопільської міської ради, в громаді функціонує 31 комунальне підприємство¹⁴.

¹³ <https://ternopilcity.gov.ua/ekonomika/investitsii/propozitsii-dlya-investoriv/58901.html>

¹⁴ <https://ternopilcity.gov.ua/komunalni-pidpriemstva/perelik-ta-kontakti-dani-kp/>

В таблиці нижче представлено результати роботи окремих комунальних підприємств за 2021-2022 рр.

Таблиця 13. Фінансовий результат роботи комунальних підприємств

Назва	Фінансовий результат, 2021 р, тис грн	Фінансовий результат, 2022 р, тис грн
КП «Тернопіль Інтеравіа»	49,4	99,2
КП «Міськавтотранс»	92,3	77,2
КП «Тернопільська кінокомісія»	3	2
КП «Тернопільміськвітло»	238,9	199,2
КП «Тернопільводоканал»	14 901	-110 900
КП теплових мереж «Тернопільміськтеплокомуненерго»	259 692,00	-261 136
КП «Тернопільелектротранс»	-15 379	-25 354
КП Тернопільське міське шляхове ремонтно-будівельне підприємство «Міськшляхрембуд»	-4 670	-2 560
КП «Тернопільський міський стадіон»	-3 322,4	-1 961,4
КП «Спортивний клуб «Тернопіль»	-105,5	-289,3

Джерело: дані ТМР

З таблиці простежується, що ряд підприємств отримали збитки протягом 2 років поспіль. при цьому підприємства КП «Тернопільводоканал» та КП теплових мереж «Тернопільміськтеплокомуненерго», які були прибутковими за результатами 2021 року, отримали суттєві збитки за результатами 2022 року. Загальний фінансовий результат комунальних підприємств, наведених в таблиці, за 2021 рік сформував прибуток в обсязі 251 499,70 тис.грн, а, за 2022 рік – збиток в обсязі 401 823,10 тис. грн.

Здійснюється підтримка комунальних підприємств з бюджету громади. Так, протягом 2021 року було поповнено статутні капітали наступних підприємств:

- КП теплових мереж «Тернопільміськтеплокомуненерго» -6 122,1тис грн;
- КП «Міськвітло» - 3 100,0 тис. грн;
- КП «Тернопільводоканал» – 2 179,9 тис. грн;
- СМП «Ритуальна служба» – 1 500,0тис. грн;
- КП «Екоресурси»-140,0 тис. грн.

Загальна сума поповнення капіталу КП за 2021 рік склала 13 042 тис. грн (0,6% від власних доходів бюджету громади за 2021 рік.)

В 2022 році з бюджету громади було спрямовано кошти на фінансову підтримку наступних підприємств :

- КП теплових мереж «Тернопільміськтеплокомуненерго» – 90 014,0 тис.грн;
- КП «Тернопільелектротранс» – 47 698,4 тис.грн;
- КП «Міськавтотранс» - 40 629,0 тис. грн;
- КП «Інтеравіа» – 1 931,8 тис. грн;
- КП «Туристично-інформаційний центр міста Тернополя» – 650,0 тис. грн.

Загальна сума фінансової підтримки КП за 2022 рік склала 180 923,20 тис. грн (6,97% від власних доходів бюджету громади за 2022 рік).

Крім того, з бюджету громади здійснюється компенсація за перевезення пільгових категорій населення міським пасажирським транспортом.

6.3.2. Транспортна та промислова інфраструктура, інженерні мережі

Транспортна інфраструктура

Географічне розташування громади та її значення як крупного транспортного вузла зумовлюють вклад підприємств транспортного комплексу в дохідну частину бюджету громади. Тернопіль отримав відзнаку KyivSmartCity Forum-2018 за найвищі стандарти у розвитку транспортної інфраструктури - став переможцем в номінації «Найкраща транспортна модель міста».

У громаді функціонують майже усі види транспортних сполучень: залізничний, автомобільний, електричний, водний, які розвиваються переважно за рахунок державних та комунальних підприємств.

За межами громади функціонує аеропорт «Тернопіль», який є комунальною власністю Тернопільської обласної ради, але регулярні авіаперельоти з нього не здійснюються - лише чартерні рейси. Аеропорт належить до 4 класу, має аеровокзал, пропускну спроможність 100 пас/год та пункт пропуску через державний кордон. Одним з стратегічних завдань громади є відновлення роботи аеропорту та забезпечення його ефективного функціонування.

Промислова інфраструктура

Серед об'єктів комунальної власності громади наявні численні приміщення для здійснення промислової діяльності: виробничі будівлі, адміністративні та складські будівлі, гаражі.

Одним з найбільш важливих заходів плану місцевого економічного розвитку є робота по облаштуванню Індустріального парку «Тернопіль».

У 2018 році сесією міської ради було затверджено проєкт землеустрою щодо відведення земельної ділянки під індустріальний парк. Прийнято рішення «Про створення індустріального парку «Тернопіль» та затвердження Концепції індустріального парку «Тернопіль». Відповідно до наказу Міністерства економічного розвитку України, індустріальний парк включено до Реєстру індустріальних (промислових) парків України під №33.

У 2021 році переможцем конкурсу з вибору керуючого компанії індустріального парку стало КП «Підприємство матеріально-технічного забезпечення» Тернопільської міської ради».

Основною метою створення індустріального парку є забезпечення сталого економічного розвитку Тернопільської громади шляхом відновлення промислового потенціалу, впровадження сучасних технологій промислового виробництва, створення нових робочих місць, підвищення інвестиційного іміджу регіону, збільшення надходжень до бюджету всіх рівнів. Заявлений строк функціонування – 30 років.

Функціональне призначення парку: переробна промисловість (первинна та вторинна переробка сільськогосподарської сировини, виробництво харчових продуктів, виробництво продуктів дитячого харчування); професійна наукова та технічна діяльність (дослідницька діяльність на предмет покращення якості продукції та використання нових технологій, ІТ-кластер). Потенційними партнерами також можуть виступити підприємства, що спеціалізуються у сфері транспорту та складського господарства; тимчасового розміщення та організації харчування; адміністративного та допоміжного обслуговування. На території індустріального парку може бути створено до 1 100 нових робочих місць.

Учасники індустріального парку отримують в оренду земельні ділянки, повністю облаштовані відповідною інфраструктурою та інженерними мережами, пільги в оподаткуванні та митних зборах (відповідно до Закону України «Про індустріальні парки»); можливості налагодити нові партнерські відносини з іншими учасниками парку.

За рахунок створення індустріального парку планується вирішити питання надання пільг для інвесторів (у відповідності до Закону України «Про індустріальні парки»), що дозволить підвищити інвестиційну привабливість громади та створить умови для запровадження нових технологій.

Інженерні мережі

Водопостачання

За водопостачання, водовідведення та роботу каналізаційних мереж в громаді відповідає КП «Тернопільводоканал».

Основними джерелами водопостачання Тернопільської МТГ є підземні води Волинсько-Подільського артезіанського басейну та поверхневих вод р.Серет. Система водопостачання громади складається з двох водозаборів, двох насосних станцій другого підйому, станції знезалізнення води Тернопільського водозабору, насосної станції третього підйому та 14 резервуарів чистої води загальним об'ємом 44,2 тис. м³, що становить 85% добової подачі води у мережу. Щорічне споживання свіжої води коливається в межах 11-12 млн м³.

Водопостачання громади здійснюється з 30 артезіанських свердловин, розташованих на двох майданчиках.

Водозабір «Тернопільський» складається з 14 свердловин продуктивністю 100 м³/годину кожна. Водозабір «Верхньо-Івачівський» складається з 16 свердловин, 4 з них – продуктивністю 350-400 м³/годину кожна, а решта 12 – продуктивністю 250 м³/годину кожна. Протяжність водопровідних мереж (станом на 01.01.2020 р.) – 357,6 км. З них замінено на ПЕ в період з 2005 р. по 2019 р. - 62,6 км. (~17,5%).

Система водовідведення складається із самотливних колекторів, каналізаційних насосних станцій (КНС), напірних трубопроводів та каналізаційних очисних споруд (КОС). Стічні води самотливними колекторами

надходять до восьми каналізаційних насосних станцій. Три КНС (№1, 2, 8) перекачують стоки напірними трубопроводами в системи самопливних колекторів інших басейнів каналізування, на інші КНС, а п'ять КНС (№4, 5, 7, 9, 10) перекачують стічні води на каналізаційні очисні споруди. Після очисних споруд очищені води скидаються у річку Серет.

Реалізовується проєкт «Модернізація, реконструкція і заміна існуючих систем централізованого водопостачання та водовідведення м. Тернополя».

Газопостачання

Розподіленням та постачанням природного газу займається ПрАТ «Тернопільміськгаз». Загальна протяжність газопроводів складає 1 423,2 км. ПрАТ «Тернопільміськгаз» обслуговує¹⁵: підземних газопроводів - 957,6 км; дворових вводів - 535,6 км; газорегуляторних пунктів - 48 штук; шкафних газорегуляторних пунктів - 377; комунально-побутових об'єктів - 3 396; промислових підприємств - 136; квартир - 111,4 тис.; катодних станцій - 109; газових приладів - 224,5 тис. шт. Ступінь зносу основних засобів підприємства становить понад 70%.

За 2022 рік ПрАТ «Тернопільміськгаз» було переміщено 58,35 млрд м³ природного газу¹⁶.

Теплопостачання

Система централізованого теплопостачання громади охоплює приблизно 80% території забудови громади та забезпечує тепловою енергією житловий фонд, комунально-побутові, соціально-культурні та інші господарські об'єкти. На наданні послуг з опалення та гарячого водопостачання спеціалізується Комунальне підприємство теплових мереж «Тернопільміськтеплокомуненерго». Підприємство постачає теплову енергію в гарячій воді та парі 566 юридичним особам, в т.ч. 156 споживачам, що належать до соціальної сфери та 4 1426 фізичним особам (квартиронаймачам 753 житлових будинків).

Теплопостачання в громаді забезпечують 32 котельні, які працюють на газоподібному паливі; 7 паливних та 45 теплових пунктів. Сумарна потужність котельних становить 615,801 Гкал/год., протяжність теплових мереж в двотрубному вимірі складає 176,6 км. Централізованим теплопостачанням охоплено близько 80% житлового фонду та соціально-побутових об'єктів міста.¹⁷ Рівень зношеності мереж централізованого опалення та гарячого водопостачання м. Тернополя становить близько 60%. Частина з них знаходиться в стані близькому до аварійного і потребує негайної заміни.

Для централізованого теплопостачання використана традиційна схема. Теплова енергія генерується на районних, квартальних та будинкових котельних з відповідно розвинутою системою транспортування, приготування гарячої води відбувається на центральних або групових теплових пунктах.

Продовжується реалізація інвестиційних проєктів: «Реконструкція системи теплопостачання» - реалізовує КП «Тернопільміськтеплокомуненерго»; «DemoUkraineDH – Тернопіль»; «Розвиток міської інфраструктури-2» по модернізації систем водопостачання та водовідведення.

Постачання електроенергії

На ринку постачання електроенергії працюють компанії БАТ «Тернопільобленерго» (розподіл електроенергії) та ТОВ «Тернопільелектропостач» (постачання споживачам).

Утримання електромереж зовнішнього освітлення здійснюється КП «Тернопільміськвітло». На балансі підприємства знаходиться 297 км мереж зовнішнього освітлення, 10 192 світлоточок, 54 світлофорних об'єкта.

6.3.3. Енергоефективність

Міська рада приділяє суттєву увагу підвищенню енергоефективності. В рамках проєкту Світового банку «Україна - трансформаційне підвищення енергетичної ефективності в містах» розроблено Програму енергетичної трансформації міста та каталог рекомендацій з енергетичної ефективності пріоритетних секторів. Термомодернізацію бюджетних установ визначено пріоритетним завданням для Тернопільської міської ради.

Тернопільська громада реалізує численні проєкти, спрямовані на підвищення енергоефективності, в тому числі, за участю міжнародних організацій.

¹⁵ За даними звіту емітента ЦП за 2020 рік: <http://tmgaz.te.ua/fckfiles/file/Zvit2020.pdf>

¹⁶ <http://tmgaz.te.ua/nomaloc>

¹⁷ <https://teplo.te.ua/about.php>

Продовжується реалізація проєкту «Глибока термомодернізація будівель закладів освіти м. Тернополя» спільно з Європейським інвестиційним банком у проєкті «Програма розвитку муніципальної інфраструктури України». Внаслідок реалізації проєкту передбачається: зменшення витрат на оплату комунальних послуг, комфортне перебування учнів та працівників у 26 закладах, скорочення викидів парникових газів (CO₂) на 20%, в результаті зменшення потреби закладів в тепловій і електричній енергії – біля 9177 тон в рік. В 2021 в рамках реалізації інвестиційного проєкту було відібрано об'єкти для термомодернізації та укладено контракт від 18.06.2021 р. №UMIP-OP-3-TER-034-1L2 між управлінням житлово-комунального господарства, благоустрою та екології Тернопільської міської ради та ТОВ «ІБК «Євротехнології» на виконання робіт із термомодернізації початкових шкіл №2,4,5.

У 2021 році закінчилася реалізація проєкту «Реконструкція системи зовнішнього освітлення м. Тернополя «Світло без ртуті». В рамках проєкту виконано реконструкцію системи освітлення на 59 вулицях міста та замінено 2 640 світильників з ртутними та натрієвими лампами на економічні LED світильники. Проведені заходи дозволи скоротити витрати електроенергії в 5 разів та зменшити видатки на утримання системи зовнішнього освітлення. Передбачається щорічна економія споживання електроенергії у секторі зовнішнього освітлення міста більше ніж 2 тисячі МВт. Показники економії: за 2020 рік освітлення міста – 3 154 751 кВт/год; за 2021 рік освітлення міста – 2 762 636 кВт/год.

Протягом 2021-2022 рр. проведено модернізацію 9 найбільших котелень підприємства, в результаті якої замінено фізично зношене і морально застаріле котельне обладнання. Проведення модернізацій, позитивно вплинуло на зменшення викидів шкідливих речовин в повітря, а також дозволило знизити споживання ресурсів на виробництво одиниці теплової енергії – природного газу на 6,2% в середньому за місяць в опалювальний період, електричної енергії на 32% в середньому за місяць в опалювальний період на окремих об'єктах підприємства.

Програма «Реконструкція системи тепlopостачання м.Тернопіль» фінансується Європейським банком реконструкції та розвитку та Фондом Східноєвропейського партнерства з енергоефективності (фонд E5P). Проєкт передбачає здійснення модернізації системи тепlopостачання шляхом придбання ІТП, встановлення нових теплових насосів, заміну трубопроводу, реконструкцію котельні. На момент створення звіту було встановлено 7 великих циркуляційних насосів (разом з необхідним обладнанням) на котельнях; встановлено 178 індивідуальних теплових пунктів в житлових будинках, проведено заміну труб теплових мереж.

Програма «Підвищення енергоефективності в секторі централізованого тепlopостачання України» реалізується в громаді за кошти Світового банку та Фонду чистих технологій. В рамках реалізації програми передбачається модернізація систем тепlopостачання шляхом придбання ІТП (індивідуальних теплових пунктів) та лічильників (311 од.), реконструкція 9 котелень, встановлення 40 нових теплових насосів та ремонт 2,8 км мереж. Економія паливно-енергетичних ресурсів (т.у.п за прогнозний рік)- 167,15. На момент створення звіту встановлено індивідуальні теплові пункти; проведено заміну та модернізацію газових пальників на газових котлах; влаштовано газову когенераційну установку електричною потужністю 1 МВт; проведено заміну мережевих насосних агрегатів, зношених котлів на жаротрубні газові котли. Наразі у Тернополі ІТП повноцінно функціонують у близько 200 багатоповерхових житлових будинках. Заплановане встановлення ІТП ще у понад 680 будинках, підключених до системи централізованого опалення.

Продовжується реалізація проєкту «DemoUkraineDH – Тернопіль»(модернізація котелень), що здійснюється за підтримки міжнародної організації Північна екологічна фінансова корпорація (НЕФКО). На даний час встановлено 25 індивідуальних теплових пунктів у всіх житлових будинках та громадських спорудах, які забезпечують цілодобову подачу гарячої води.

Крім цього, з метою підвищення енергоефективності будівель в напрямку до класу А та зменшення споживання енергоресурсів, проводиться термомодернізація будівель багатоповерхового житлового фонду на умовах спів фінансування за участю в програмі «Енергодім» державної установи «Фонд енергоефективності». НА момент створення звіту, 4 багатоквартирних житлових будинків провели комплексну термомодернізацію, що дало суттєву економію коштів під час опалювального сезону де споживання газу зменшилося – на 50-100 м. куб.

6.3.4. Торгівельна, фінансова та бізнес-інфраструктура

В громаді наявна значна кількість торговельних приміщень. В тому числі, в оренду надаються торговельні площі у ТРЦ загальним обсягом понад 100 тис м². Найбільші серед торговельних центрів: ТРЦ «Подoliaни», що має 50 тис. м² торговельних площ та конференц-зал на 2 тис. учасників. Також торговельні площі надаються в оренду, наприклад, в наступних торговельних центрах: ТЦ «Орнава» (15 тис. м²), ТЦ «Рай Центр» (9 тис. м²), Тернопільський центральний універмаг (5,8 тис. м²), ТРЦ «Марципан» (4,6 тис. м²), ТРЦ «Площа Ринок» (4 тис м²), ТВЦ «Атріум»(2 тис м²).

Сучасні офісні приміщення надаються в оренду в наступних офісних центрах: «К 15», «Плазма», «Андріївський», «Молоко» та інші.

В громаді функціонують 88 банківських відділень (3,8 відділень на 10 тис. населення, що значно більше, ніж по Україні в цілому).

6.4. Міська промислова та інвестиційна політика

6.4.1. Місцеві податки

Ставки місцевих податків та пільги по них, що діють на момент створення звіту, встановлено рішенням Тернопільської міської ради №7/35/5 від 06.06.2019 р. «Про місцеві податки і збори Тернопільської міської територіальної громади» (зі змінами)¹⁸.

Рішенням ради встановлено: податок на нерухоме майно, транспортний податок, плата за землю, єдиний податок, збір за місця для паркування транспортних засобів та туристичний збір.

6.4.1.1. Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки

Ставка податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, встановлена залежно від розташування об'єктів нерухомості (відповідно до меж економіко-планувальних зон). Згідно Податкового кодексу, сума податку за 1 м² розраховується шляхом множення розміру мінімальної заробітної плати на ставку податку. За рішенням міської ради, ставка коливається від 0,3 % до 1,5% (в залежності від розташування та цільового призначення нерухомості). При цьому ставка податку 1,5%, що відповідає максимальній ставці, передбаченій Податковим кодексом, застосовується виключно для ігорних будинків та казино.

Пільги на сплату податку за житлову нерухомість (в розмірі 100%) встановлені: мешканцям громади-учасникам АТО, членам їх сімей та членам сімей загиблих. Для інших мешканців громади та юридичних осіб встановлена 100% пільга на сплату податку за присадибні господарські будівлі та допоміжні нежитлові приміщення.

Також 100% пільга за сплатою податку на нежитлову нерухомість передбачена для наступних юридичних осіб: лікувально-профілактичні заклади Тернопільської міської ради, благодійні організації та соціальні будинки: дитячі будинки, інтернати для людей похилого віку та інвалідів, притулки для переселенців та безхатченків тощо.

6.4.1.2. Плата за землю

Плата за землю складається із земельного податку та орендної плати. Ставка податку на земельні ділянки коливається (в залежності від наявності грошової оцінки та цільового призначення земель) від 0,1% до 1,5% (від нормативної грошової оцінки ділянки або нормативної грошової оцінки одиниці площі рілля по області, якщо оцінка ділянки не проведена). Тобто верхня границя встановленої ставки земельного податку є нижчою за максимальну ставку, передбачену Податковим кодексом.

Розміри річної орендної плати за землю у відсотках від нормативної грошової оцінки землі на території Тернопільської міської територіальної громади встановлено наступні:

- для розміщення та обслуговування банківських, фінансових та кредитних установ - 3,5%;
- для розміщення та обслуговування автозаправних станцій - 8%;
- для обслуговування прибудованих орендованих, викуплених та інших нежитлових приміщень –3%;
- для будівництва та обслуговування гаражних кооперативів –0,09%;
- для обслуговування існуючих та новозбудованих багатоквартирних житлових будинків, гуртожитків – 0,09%;
- наданих громадянам для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель та споруд, індивідуальних гаражів –0,09%;
- наданих суб'єктам господарювання для ведення особистого господарства, сінокошіння та випасання худоби, садівництва і городництва –3%;
- наданих суб'єктам господарювання в користування з земель водного фонду – 4%;
- інші земельні ділянки 3%.

Пільги (у розмірі 100%) передбачені для: індустріального парку, комунальних парків, ділянок, відведених під будівництво закладів бюджетної сфери, спортивних споруд комунальної власності та для земель лікувально-профілактичних закладів Тернопільської міської ради. Крім того, 100% пільгами користуються: органи державної влади та органи місцевого самоврядування, органи прокуратури, військові формування, оборонні

¹⁸ <https://ternopilcity.gov.ua/politika-regulyatorna/podatki-i-zbori-ternopolya/pro-mistsevi-podatki-i-zbori-na-2023-rik/>

підприємства, аварійно-рятувальні організації, благодійні організації та організації що здійснюють управління житловим фондом (ЖЕК, ОСББ тощо) по земельних ділянках, зайнятих житловим фондом.

6.4.1.3. Транспортний податок

Транспортний податок встановлено із розрахунку на календарний рік у розмірі 25 тис. грн за кожен легковий автомобіль, що є об'єктом оподаткування згідно із ст.267 Податкового кодексу України.

6.4.1.4. Єдиний податок

Єдиний податок для 1 та 2 групи підприємців встановлено на рівні максимальної ставки, передбаченої Податковим кодексом: відповідно 10% та 20% від прожиткового мінімуму.

6.4.1.5. Збір за місця для паркування транспортних засобів

Збір за місця для паркування встановлено в розмірі 0,02% від мінімальної заробітної плати, встановленої на 01.01.2020 року (нижче, ніж максимальна ставка 0,75% , передбачена Податковим кодексом).

6.4.1.6. Туристичний збір

Туристичний збір на 1 особу розраховується за кожну добу тимчасового розміщення особи у місцях проживання (ночівлі), визначених підпунктом 268.5.1 п. 268.5 статті 268 Податкового кодексу України шляхом множення ставки податку на розмір мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року. Максимальні ставки, передбачені Податковим кодексом: 0,5% - для внутрішнього туризму та 5% для в'їзного туризму.

На даний час діють наступні ставки податку, встановлені міською радою:

- для внутрішнього туризму - 0,15%, якщо вартість проживання за одну добу складає до 200 грн та 0,25% при вартості понад 200 грн.
- для в'їзного туризму - 0,3%, якщо вартість проживання за одну добу складає до 200 грн та 0,5% при вартості понад 200 грн.

Таким чином, навіть верхні границі ставок є значно нижчими за максимально можливі.

6.4.2. Організація надання адміністративних та дозвільних послуг

В Тернопільській МТГ працює Центр надання адміністративних послуг, через який громадяни та суб'єкти господарювання мають можливість отримати 301 вид послуг. Надається 48 видів електронних послуг, в тому числі 6- для бізнесу.

Створено віддалені робочі місця адміністраторів ЦНАП у с.Курівці, с. Чернихів, с.Кобзарівка, с. Іванківці та с.Городище. Запроваджено електронний кабінет користувача на сайті ЦНАПу та онлайн-консультації для суб'єктів звернень.

За 2021 рік через ЦНАП було надано 2 223 документи дозвільного характеру та надано 45 732 консультації. За 2022 рік- видано 1 441 документ та надано 36 048 консультацій

6.4.3. Зусилля влади, спрямовані на розвиток малого бізнесу

Малий бізнес відіграє важливу роль в економіці громади. Надходження від малих підприємств до бюджету громади за результатами 2021 року склали 40% від загального обсягу бюджету, за 2022 рік - 37%.

Місцева влада працює над зменшенням адміністративних бар'єрів, підвищенням рівня бізнес-культури, промоцією інвестиційних можливостей громади та створенням сприятливого інституційного середовища.

Протягом останнього десятиріччя в громаді затверджуються та реалізуються програми за рахунок фінансування з бюджету громади, спрямовані на розвиток підприємницької діяльності.

В 2019 році, з метою спрощення процедури оформлення оренди, було прийнято рішення міської ради про автоматичне продовження договорів оренди земельних ділянок та оренди приміщень та про зменшення розміру сплати пайової участі для виробників у випадку відкриття нових об'єктів.

На сайті Тернопільської міської ради оприлюднюється та оновлюється важлива інформація для бізнесу: інвестиційний паспорт Тернопільської міської територіальної громади, інвестиційні проекти, галузеві та грантові програми, місцеві податки та збори, реєстр діючих регуляторних актів, інтерактивна карта реєстру комунального майна.

Організовано роботу Центру обслуговування платників (ЦОП), проводяться семінари та круглі столи, консультації з новозареєстрованими платниками податків з питань подання звітності в електронному вигляді тощо.

З метою формування конкурентного середовища та розвитку добросовісної конкуренції серед суб'єктів господарювання впроваджено електронні аукціони на право розміщення тимчасових споруд для підприємницької діяльності на території Тернопільської громади.

Безпосередня фінансово-кредитна та інвестиційна підтримка суб'єктів малого і середнього підприємництва здійснюється через механізм часткового відшкодування відсоткових ставок за кредитами, залученими суб'єктами малого і середнього підприємництва для реалізації інвестиційних проєктів; підтримку та впровадження інноваційних ідей та інвестиційних бізнес-проєктів. Здійснюється інформування підприємців щодо кредитних та грантових можливостей та надається допомога в підготовці грантових і кредитних заявок. Проводяться конкурси бізнес-проєктів, підприємці залучаються до участі в міжнародних ділових зустрічах, переговорах, конференціях, семінарах, форумах ділового партнерства тощо.

Ведеться інформаційно – роз'яснювальна робота серед населення щодо можливості започаткувати власну справу за сприяння служби зайнятості. Також проводиться професійне навчання безробітних на замовлення роботодавців у вигляді семінарів, круглих столів, прес-конференцій та брифінгів.

Ведеться робота з налагодження партнерських зв'язків між освітніми установами громади й бізнесу. Вищі навчальні заклади мають право самостійно змінювати навчальні програми, тому включення до них дисциплін, що стосуються розвитку підприємницької діяльності, а конкретний зміст навчання має визначатись на основі консультацій із зацікавленими представниками бізнесу.

За результатами ряду конкурсів, Тернопіль було відзначено як місто, перспективне для розвитку бізнесу, зокрема:

- Тернопіль здобув I місце та статус «Найкомфортнішого міста України» за результатами дослідження, тижневика «Фокус» серед 24 найбільших міст ;
- Тернопіль посів II місце у рейтингу «Індекс конкурентоспроможності міст – обласні центри 2021» серед 24 міст України;
- Тернопіль увійшов у ТОП-5 міст України, які, за версією Forbes Україна, є найкращими для ведення бізнесу;
- Тернопіль посів 5 місце у рейтингу журналу DOU «Де в Україні айтішнику жити добре»;
- Тернопіль увійшов у десятку рейтингу українських міст з найкращими перспективами для розвитку туризму.

На території громади працюють наступні організації, що сприяють розвитку підприємництва :

- Центр підтримки підприємців Дія. Бізнес;
- Територіальне відділення Асоціації платників податків України в Тернопільській області;
- Громадська організація «Ліга підприємців» «Українська справа»;
- ТОГО «Підприємці Галичини»;
- Рада з питань розвитку малого та середнього підприємництва;
- Коаліція Громадських організацій «Тернопільський Центр Реформ»;
- Спілка підприємців (фізичних осіб) «ринок»;
- Агенція регіонального розвитку в Тернопільській області.

Протягом 2021-2022 рр. в громаді діяла «Програма розвитку малого та середнього підприємництва на 2021-2022 роки »¹⁹. Основними завданнями програми були наступні:

- нормативне регулювання підприємницької діяльності;
- координація діяльності інфраструктури підтримки підприємництва, інформаційне забезпечення;
- фінансово-кредитна та інвестиційна підтримка, ресурсне забезпечення;
- підвищення кваліфікаційного рівня та активізація самозайнятості населення;
- сприяння виходу на нові ринки;
- активізація залучення окремих верств населення до підприємницької діяльності.

В результаті виконання заходів Програми планові показники виконані в частині збільшення:

¹⁹ <https://ternopilcity.gov.ua/ekonomika/pidpriemnitstvo/programa-rozvitku-malogo-ta-serednogo-pidpriemnitstva-v-ternopoli-ta-zviti-pro-vikonannya/>

- кількості суб'єктів малого підприємництва-фізичних осіб – на 1,1 тис. осіб до 18,6 тис. осіб або на 6,4% більше, ніж на початок дії Програми (17,5 тис. осіб) і на 3,7% більше від запланованого показника;
- чисельності працюючих у сфері малого підприємництва – на 2,5 тис. осіб до 46,9 тис. осіб або на 5,6% більше, ніж на початок дії Програми (44,4 тис. осіб), що є 100% виконання планового показника;
- надходжень від суб'єктів малого підприємництва до бюджету громади – на 267,8 млн. грн. до 957,8 млн. грн. або на 38,8% більше, ніж на початок дії Програми (690,0 млн. грн.) і на 16,8% більше від запланованого показника.

В таблиці нижче наведена статистика щодо розвитку малого підприємництва в громаді.

Таблиця 15. Інформація про розвиток малого підприємництва

№ п/п	Назва показників	Одиниця виміру	Станом на 01.01.2022	Станом на 01.01.2023
1	Кількість суб'єктів малого підприємництва-малих підприємств			
	- зареєстровано, всього	одиниць	6 710	6 914
	- діючих, всього	одиниць	3 187	3 284
	- кількість діючих малих підприємств на 10 тис. населення	одиниць	143	146
2	Кількість суб'єктів малого підприємництва – фізичних осіб			
	- зареєстровано, всього	одиниць	18 211	18 649
	- діючих, всього	одиниць	9 470	9 697
3	Чисельність працюючих у сфері малого підприємництва, всього	одиниць	45 637	46 909
4	Надходження від суб'єктів малого підприємництва до бюджету громади	млн грн	868,0	957,8
5	Частка надходжень малих підприємств у надходженнях до бюджету громади	%	40,0	37,0

Джерело- дані ТМР

У зв'язку з введенням воєнного стану частина заходів Програми не була реалізована. На даний час затверджена аналогічна за тематикою програма на 2023-2024 рр.

Аналіз діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва, проведений на території громади, виявив наявність ряду не вирішених системних проблем, які уповільнюють розвиток підприємництва на території громади, зокрема:

- брак кваліфікованих кадрів;
- відтік робітничих кадрів за кордон;
- потреба в автоматизації виробничих процесів;
- низька купівельна спроможність населення;
- відсутність податкових пільг для новостворених підприємств;
- складність конкуренції з «тіньовим» бізнесом;
- незадовільне забезпечення комунікаційної, інформаційної, консультативної сфери підприємницької діяльності;
- недосконала система підготовки та перепідготовки кадрів для суб'єктів малого і середнього підприємництва.

Саме на вирішення цих проблем спрямована Програма розвитку малого та середнього підприємництва на 2023-2024 роки». Метою Програми є забезпечення підтримки малого та середнього підприємництва в умовах воєнного стану, стимулювання його розвитку, створення сприятливого бізнес-середовища шляхом консолідації зусиль місцевих органів влади, суб'єктів підприємницької діяльності, громадських організацій, об'єднань підприємців тощо задля покращення розвитку малого та середнього підприємництва.

Завдання Програми:

- зменшення регуляторних бар'єрів для підприємницької діяльності;
- вдосконалення процесу надання адміністративно-дозвільних процедур;
- інформаційно-аналітичне забезпечення малого та середнього підприємництва;
- фінансова та інвестиційна підтримка малого та середнього підприємництва, ресурсне забезпечення;
- підвищення кваліфікаційного рівня та активізація самозайнятості населення;

- сприяння виходу на нові ринки.

Для досягнення мети передбачається виконання наступних заходів:

- розширення переліку електронних послуг;
- актуалізація переліку регуляторних актів;
- сприяння розвитку діалогу між бізнесом та владою;
- вдосконалення механізмів фінансової підтримки суб'єктів МСБ, в тому числі релокованих підприємств;
- посилення ринкових позицій та підтримка місцевих виробників;
- сприяння інтеграції МСП в контексті євро інтеграційних процесів;
- активізація самозайнятості населення, стимулювання створення нових робочих місць.

6.4.4. Якість організації комунікації з потенційними інвесторами

Тернопіль приймає участь в різноманітних тематичних заходах, форумах та конференціях: Тернопільщина Invest, Kyiv Smart City Forum, Бізнес для розумних міст тощо.

Також проводиться активна робота у напрямку співробітництва з містами-партнерами Тернополя. На даний час громада співпрацює з 30 муніципалітетами європейських та інших міст. Серед них – міста-побратими (4 міста), Партнерські міста (19 міст), Дружні міста (7 міст).

Тернопільська міська рада є одним із співзасновників Агенції регіонального розвитку. Основними напрямками діяльності Агенції є формування позитивного іміджу, підвищення інвестиційної привабливості Тернопільщини, розроблення та реалізація проєктів регіонального розвитку, залучення іноземних інвестиційних та кредитних ресурсів, міжнародної технічної допомоги для розвитку громади.

З метою отримання сучасного досвіду оперативного планування місцевого економічного розвитку, створення ефективного партнерства та співфінансування заходів Тернопільська міська рада приєдналася до Ініціативи ЄС «Мери за Економічне Зростання». За активну діяльність у напрямку євроінтеграції, розвитку економіки, енергоменеджменту, зміцнення міжнародних зв'язків та поширення європейських цінностей Тернополю присвоєно почесні нагороди Ради Європи: Диплом Ради Європи, Почесний Прапор Ради Європи, Почесна Таблиця Ради Європи.

Ведеться співпраця з місцевим бізнесом щодо зацікавлення інвесторів у використанні територій непрацюючих промислових підприємств, об'єктів незавершеного будівництва, неефективно використовуваних земельних ділянок, що перебувають у приватній власності тощо. Регулярно проводяться інвестиційні конкурси та доповнення переліку інвестиційно привабливих об'єктів і проєктів.

Ініційовано проєкт державно-приватного партнерства «Створення Центру реабілітаційного та відновлювального лікування на базі незавершеного будівництва терапевтичного корпусу комунального некомерційного підприємства «Міська комунальна лікарня №3» по вул. Волинська, 40 в м.Тернопіль». Підготовлена Концептуальна записка та зібрані аналітичні матеріали для розробки Техніко-економічного обґрунтування проєкту. Розроблено конкурсну документацію для залучення приватного партнера. Конкурс буде оголошено після закінчення воєнного стану в країні.

Відповідно до Програми соціально-економічного розвитку громади на 2022-2024 рр., основними завданнями в напрямку покращення комунікацій з інвесторами є наступні :

- співробітництво з міжнародними фінансовими та грантовими організаціями, подання заявок на участь у відповідних конкурсах;
- створення іміджу громади як території, дружньої для інвестора;
- забезпечення необхідного рівня поінформованості інвесторів щодо інвестиційних можливостей громади;
- стимулювання залучення інвестицій;
- розвиток міжмуніципального співробітництва;
- реалізація заходів Програми розвитку міжнародного співробітництва і туризму Тернопільської міської територіальної громади на відповідні роки.

Протягом 2021-2022 рр., було укладено 7 інвестиційних договорів, метою реалізації яких виступають забезпечення ефективного управління майном та функціонування міста й задоволення потреб його мешканців, зокрема це проєкти щодо будівництва «доступного житла», центру тимчасового проживання, реабілітації та відновлення фізичного і психологічного здоров'я внутрішньо переміщених та соціально незахищених осіб, футбольного поля та школи водних видів спорту, добудова приміщень лікарні тощо.

Також з метою Створення іміджу громади як території, дружньої для інвестора, представники громади приймали участь в численних інформаційних заходах (як в онлайн-форматі, так і особисто): у форумах, бізнес-зустрічах, круглих столах, бізнес-сніданках, прес-конференціях тощо.

6.4.5. Досвід успішної реалізації інвестиційних проєктів

Тернопільська МТГ має успішний досвід реалізації інвестиційних проєктів, в тому числі, з залученням коштів міжнародних організацій.

Приклади проєктів у співпраці з міжнародними інституціями :

1. Проєкт «Розвиток міської інфраструктури-2» по модернізації систем водопостачання та водовідведення Тернополя. Бюджет проєкту: 36,7 млн дол. США. (Світовий банк та Фонд чистих технологій).
2. Проєкт «Підвищення енергоефективності в секторі централізованого теплопостачання України» по модернізації систем теплопостачання шляхом придбання ІТП та зменшення викидів CO₂. Бюджет проєкту: 24,6 млн дол. США (Світовий банк та Фонд чистих технологій).
3. Проєкт «Реконструкція системи централізованого теплопостачання м. Тернопіль» реалізовується за рахунок кредитних та грантових коштів Європейського Банку Реконструкції та Розвитку (ЄБРР) і Фонду Східноєвропейського партнерства з енергоефективності (фонд E5P). Бюджет проєкту: 15,0 млн. євро, у тому числі 5,0 млн євро – грантові кошти.
4. Проєкт «DemoUkraineDH – Тернопіль» (модернізація котелен) реалізовується за підтримки міжнародної організації Північна екологічна фінансова корпорація (НЕФКО). Бюджет проєкту: 655 тис. євро, кредит НЕФКО – 355,0 тис. євро та грант Фонду Східноєвропейського партнерства з енергоефективності (E5P) – 300,0 тис. євро.
5. Реконструкція системи зовнішнього освітлення м. Тернопіль «Світло без ртуті» за підтримки міжнародної організації Північна екологічна фінансова корпорація (НЕФКО). Бюджет проєкту: 19,250 млн грн, в тому числі грант 5,0 млн грн.
6. Участь у грантовій програмі дій від Північної екологічної фінансової корпорації (НЕФКО) «Житло для внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та відновлення звільнених міст України / Housing for internally displaced persons (IDPs) and rehabilitation of liberated cities in Ukraine». Проєкт передбачає «Будівництво багатоквартирного житлового будинку за адресою м. Тернопіль, вул. Микулинецька, 116»; Розмір та валюта гранту: до 9,5 млн євро.
7. Проєкт «Пізнаймо один одного – українці в Сувалках, поляки в Тернополі» в рамках Програми транскордонного співробітництва «Польща-Білорусь-Україна 2014-2020». Бюджет проєкту: 19 039,50 євро. Реалізацію проєкту успішно завершено. За результатами проєкту проведено ряд культурних заходів, які популяризували польську культуру в Тернополі, та українську в Сувалках.
8. У рамках третьої фази Впровадження Програми «U-LEAD з Європою» в частині модернізації Центрів надання адміністративних послуг проведено капітальний ремонт приміщень віддалених робочих місць ЦНАПу, отримано меблі, комп'ютерну техніку та ознакування ЦНАПу.
9. У рамках Проєкту енергетичної безпеки України, що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку «USAID» Тернопіль отримав чергову міжнародну технічну допомогу Для потреб міста від іноземних партнерів передано сервісний автомобіль для проведення аварійно-ремонтних робіт. Обладнання доставлене для користування КП «Тернопільтеплокомуненерго». Отримана допомога – це продовження співпраці в рамках Проєкту енергетичної безпеки України. Раніше Тернопіль вже отримав екскаватор JCB (Англія). Окрім того, раніше передано також труби й з'єднувальні частини трубопроводів вартістю понад 35 млн грн. Завдяки цьому обладнанню проводиться модернізація (реконструкція) магістральних ділянок теплових мереж з метою об'єднання локальних районних теплових мереж найбільших котелень Тернополя у єдину систему централізованого теплопостачання.
10. Розпочато реалізацію проєкту «Обличчя бізнесу у громаді» за рахунок грантових коштів ЄС та уряду Німеччини.
11. В рамках Програми «Interreg NEXT Польща-Україна 2021-2027 подано проєкт «Стале управління водними ресурсами: шлях ревіталізації Західної України та Східної Польщі».
12. За результатами розгляду Об'єднаним технічним секретаріатом програми ПУ 2021-2027 концептуальної записки проєкту «Стале управління водними ресурсами: шлях ревіталізації Західної України та Східної Польщі», в рамках Програми транскордонного співробітництва «Польща-Україна 2021-2027», Проєкт відібрано для подання повної форми заявки (FAF) для цього великого інфраструктурного проєкту, що є

обов'язковим етапом відбору LIP через процедуру прямого присудження. Орієнтовна вартість гранту 900,0 тис. євро.

13. В рамках програми «Підтримка швидкого економічного відновлення українських муніципалітетів (SRER)», що фінансується Урядом Німеччини через Німецьке товариство міжнародного співробітництва – Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH подано проєкт «Підприємцем бути легко».
14. Проєкт «Мери за економічне зростання 2021-2024». З метою покращення бізнес клімату, підвищення рівня зайнятості, заохочення бізнес-середовища, залучення інвестицій Тернопільська міська рада підтвердила свою участь (відібрані для участі) у наступному пілотному проєкті з впровадження портфельного підходу до муніципальних перетворень в рамках ініціативи ЄС ПРООН. У співпраці з проєктом «Мери за економічне зростання», від Програми розвитку ООН в якості благодійної допомоги отримано 4 портативні джерела живлення малої потужності та 5 портативних зарядних пристроїв.

За кошти ДФРР у 2021 році реалізовувались 3 проєкти:

1. «Будівництво дощового колектора по вул. Галицькій в м. Тернополі». Обсяг фінансування на 2021 рік складає 27 499,200 тис. грн, з яких 10 399,200 тис. грн – кошти ДФРР і 17 100,0 тис. грн – кошти бюджету громади. Станом на 01.01.2022 р. освоєно 10 399,20 тис. грн коштів із ДФРР та 10 318,95 тис. грн з бюджету громади.
2. «Реконструкція спортивного майданчика Тернопільської спеціалізованої школи I-III ступенів №3 з поглибленим вивченням іноземних мов ТМР по вул. Грушевського, 3 в м. Тернополі». Загальний обсяг фінансування 5 751,10 тис. грн, з яких 4 600,80 тис. грн – кошти ДФРР і 1 150,30 тис. грн кошти бюджету громади. Станом на 01.01.2022 р. завершено будівельні роботи, об'єкт введено в експлуатацію.
3. «Будівництво гідротехнічних споруд веслувального каналу центру веслування та водних видів спорту з інфраструктурою «Водна арена Тернопіль» у м. Тернополі та на території Тернопільського району». Обсяг фінансування 26 276,82 тис. грн, з яких 15 766,09 тис. грн – кошти ДФРР і 10 510,73 тис. грн – кошти бюджету громади. Станом на 01.01.2022 року освоєно 15 766,09 тис. грн коштів із ДФРР та 9 658,04 тис. грн. – з бюджету громади.

За рахунок субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію проєктів у 2021 році було передбачено 21 159,0 тис. грн, зокрема на реалізацію проєктів:

1. «Спортивний майданчик, м. Тернопіль, ЗОШ № 25 (з виготовленням проєктно-кошторисної документації)» – 1 300,0 тис. грн. з державного бюджету. Станом на 01.01.2022 р. освоєно 898,40 тис. грн коштів субвенції.
2. «Реконструкція приймального відділення комунального некомерційного підприємства «Тернопільська міська комунальна лікарня швидкої допомоги» за адресою: м. Тернопіль, вул. Шпитальна, 2» - 3 787,0 тис. грн з державного бюджету та 1 500,0 тис. грн – з бюджету громади. Станом на 01.01.2022 р. освоєно 3 787,0 тис. грн коштів субвенції та 1 500,0 тис. грн – з бюджету громади. Роботи завершено.
3. «Капітальний ремонт під'їзних шляхів Тернопільської міської комунальної лікарні швидкої допомоги. Коригування. м. Тернопіль, вул. Шпитальна, 2» - 3441,718 тис. грн з державного бюджету. Станом на 01.01.2022 р. освоєно 2873,67 тис. грн коштів субвенції.
4. «Влаштування - реконструкція відпочинково-рекреаційної зони в районі «Дальнього» пляжу по вул. Чумацькій в м. Тернополі» - 12 270,28 тис. грн з державного бюджету. Станом на 01.01.2023 р. кошти використано в повному обсязі.
5. «Придбання Монітору радону та торону RTM1688-2 (вимірювання в повітрі) для комунального підприємства «Тернопільський міський лікувально-діагностичний центр» Тернопільської міської ради м. Тернопіль, вул. Руська 47» – 360,0 тис. грн з державного бюджету. Станом на 01.01.2022 р. освоєно 360,0 тис. грн коштів субвенції, придбано обладнання.

За рахунок субвенції на реалізацію інфраструктурних проєктів та розвиток об'єктів соціально-культурної сфери реалізуються проєкти:

1. Поточний середній ремонт автомобільної дороги загального користування М-12 (М30) Стрий – Тернопіль – Кропивницький – Знам'янка (через м. Вінницю) км 145+133 – км 153+775 (обхід м. Тернополя) - 730 000,0 тис. грн з державного бюджету та 1 000,0 тис. грн з бюджету громади. Використано 729 700,0 тис. грн коштів субвенції та 300,0 тис. грн з бюджету громади.

2. Поточний середній ремонт автомобільної дороги загального користування М-09 Тернопіль - Львів - Рава-Руська км 0+014 – км 1+298 (обхід м. Тернополя), Тернопільська область (з розробкою проектно-кошторисної документації) – 25 000,0 тис. грн з державного бюджету. Станом на 01.01.2022 р. освоєно 24 847,0 тис. грн коштів субвенції.
3. Отримано субвенцію на підвищення доступності широкосмугового доступу до Інтернету в селах Городище та Носівці у сумі 282,0 тис. грн. Станом на 01.01.2022 р. роботи завершено, освоєно 29,999 тис. грн коштів субвенції.

ВИСНОВОК

Кредитний рейтинг Тернопільської МТГ підтверджено на рівні uaA зі зміною прогнозу з «негативний» на прогноз «у розвитку».

Рейтинг інвестиційної привабливості Тернопільської МТГ підтверджено на рівні invA+.

Проведений кредитно-рейтинговий аналіз та аналіз інвестиційного середовища Тернопільської МТГ включає оцінку якісних та кількісних факторів, які обумовлюють рівень кредитного рейтингу та рейтингу інвестиційної привабливості громади. Прикладами якісних факторів є: організація взаємодії між окремими гілками місцевої влади, прозорість діяльності місцевої влади, наявність планів розвитку громади і ефективність їхньої реалізації, міська промислова та інвестиційна політика та інше. Прикладами кількісних факторів є: показники соціально-економічного розвитку Тернопільської громади, виконання бюджетних показників, оцінка поточних та капітальних доходів і видатків, рівень покриття доходами боргових зобов'язань, загальна ліквідність бюджету тощо.

Агентство має методологію, відповідно до якої здійснюється оцінка тих чи інших факторів, але не використовує виключно фіксовані вагові коефіцієнти для кожного з показників, оскільки, на думку IBI-Rating, значущість окремих показників може змінюватися в залежності від конкретних обставин, в тому числі, від комбінації значень інших факторів. Тому, в додаток до вагових коефіцієнтів, агентством використовуються «матриці відповідності», що відображають залежність рівня рейтингу від комбінації значень різних факторів. Використання таких матриць дозволяє врахувати, що при певних значеннях деяких показників, значення ряду інших показників може бути не суттєвим або менш суттєвим, ніж при інших значеннях. Крім того, агентством застосовується також система «стоп факторів», що обмежують рівень рейтингу за наявності певних фактів або невиконання окремих умов.

Для проведення аналітичного дослідження були використані матеріали, отримані від Виконавчого комітету Тернопільської міської ради, а також інформація з відкритих джерел, яку рейтингове агентство вважає достовірною.

Деякі кількісні дані, що аналізуються у звіті, наведені після відповідного округлення. У зв'язку з цим значення одних і тих самих показників, які наводяться у звіті більше одного разу, можуть не збігатися, а підсумкові значення окремих показників можуть не відповідати арифметичній сумі їх складових.

Директор

О. Д. Амфітеатров

Директор муніципального департаменту

Д. Н. Мустафаєва

ДОДАТКИ

Кількість підприємств певних видів економічної діяльності в Тернопільській МТГ

Вид економічної діяльності	Кількість підприємств	
	Всього (одиниць)	%
Сільське, лісове та рибне господарство	126	1,3
промисловість	559	5,75
будівництво	493	5,07
Оптова та роздрібна торгівля	1 310	13,48
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	191	1,96
Тимчасове розміщування й організація харчування	109	1,12
Інформація та телекомунікації	203	2,1
Фінансова та страхова діяльність	166	1,71
Операції з нерухомим майном	425	4,37
Професійна, наукова та технічна діяльність	347	3,57
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	894	9,2
Державне управління й оборона, обов'язкове соціальне страхування	144	1,48
освіта	185	1,9
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	287	2,95
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	71	0,73
Надання інших видів послуг	1 368	14,08
Відсутній КВЕД-2010	2 842	29,23
Разом	9 720	100

Джерело: План місцевого економічного розвитку Тернопільської МТГ на 2020-2021 рр.

Показники соціально-економічного розвитку Тернопільської МТГ

Показник	од. виміру	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік
Демографія та ринок праці					
Чисельність наявного населення (н.к.п.)	тис. осіб	223,50	223,90	227,9	228,2
Середньооблікова кількість штатних працівників	тис. осіб	71,6	70	71	59
Середньомісячна з/п в м. Тернополі	грн	9 871	9 755	12 277	13 250
Середньомісячна з/п плата в Україні	грн	10 497	11 591	14 014	нд
Промисловість					
Обсяг реалізованої промислової продукції	млн грн	10 148,60	10 972,50	15 463,90	16 503,7
Обсяг реалізованої промислової продукції на особу в м. Тернополі	грн	45 448,3	49 300,00	69 100,00	73 300
Обсяг реалізованої промислової продукції на особу по Україні	грн	59 204,30	59 659,70	87 189,98	нд
Інвестиції та будівництво					
Освоєно капітальних інвестицій	млн грн	3 520,0	3 280,1	4 766,1	2 945,6
Обсяг капітальних інвестицій на особу в м. Тернополі	грн	15 749,90	14 647,50	20 914,50	12 908,81
Введення в експлуатацію житла	тис. м ²	141,9	140,7	330,24	78,4
Обсяг введення в експлуатацію на особу в м. Тернополі	м ²	0,63	0,63	1,45	0,34
Обсяг введення в експлуатацію на особу по Україні	м ²	0,26	0,14	0,28	нд
Внутрішня та зовнішня торгівля					
Роздрібний товарооборот	млн грн	8 215	8 806	12 200	13 090
Роздрібний товарооборот на особу в м. Тернополі	грн	36 762,40	39 323,40	53 535,30	57 366,24
Роздрібний товарооборот на особу по Україні	грн	26 109,37	28 893,20	35 060,40	нд
Експорт товарів	млн \$	91	99	146,61	225
Імпорт товарів	млн \$	139,1	137,2	206,39	214,8
Зовнішньоторговельний оборот	млн \$	230	236,5	353,00	440,2
Зовнішньоторговельний оборот на особу в м. Тернополі	грн	1 029,30	1 055,90	1 549,01	1 928,99
Зовнішньоторговельний оборот на особу по Україні	грн	2 540,26	2 330,8	3 422,99	нд
Бюджетна забезпеченість					
Бюджетна забезпеченість на особу в м. Тернополі	грн	7 268,90	7 744,30	10 974,88	11 375,47
Бюджетна забезпеченість на особу по Україні	грн	7 143,50	7 457,20	9 181,00	нд

Джерело: Державна служба статистики України, Тернопільська міська рада, розрахунок: IBI-Rating

БЮДЖЕТНІ ПОКАЗНИКИ
Надходження до бюджету Тернопільської МТГ

Основні статті	2021 рік	2022 рік план	2022 рік факт	Динаміка	виконання плану на 2022 рік
<i>Податкові надходження</i>	1 993 558,25	2 367 205,10	2 435 373,01	22,16%	102,88%
<i>питома вага в надходженнях, %</i>	54,31%	77,63%	77,51%	23,20 в.п.	99,85%
Податок на доходи фізичних осіб	1 308 873,71	1 612 389,00	1 730 236,52	32,19%	107,31%
Податок на прибуток підприємств	14 655,30	15 000,00	722,53	-95,07%	4,82%
Внутрішні податки на товари та послуги	159 537,35	189 681,20	163 280,05	2,35%	86,08%
Місцеві податки та збори, з них:	509 559,72	549 206,10	540 012,62	5,98%	98,33%
- земельний податок	26 908,47	26 332,15	23 062,76	-14,29%	87,58%
- орендна плата за використання землі	63 387,51	65 417,55	65 555,09	3,42%	100,21%
- податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	77108,78	84 721,60	76 996,58	-0,15%	90,88%
- податок на транспортні засоби	1 086,32	1 034,80	788,77	-27,39%	76,22%
- єдиний податок	337684,92	368 200,00	368 925,21	9,25%	100,20%
Інші податкові надходження та платежі	932,17	928,80	1121,29	20,29%	120,72%
<i>Неподаткові надходження</i>	155 838,16	115 809,98	147 668,29	-5,24%	127,51%
<i>питома вага в надходженнях, %</i>	4,25%	3,80%	4,70%	0,45 в.п.	123,75%
Доходи від власності та підприємницької діяльності	16 532,82	18 749,00	27 346,92	65,41%	145,86%
Адміністративні збори, платежі, доходи від некомерційного продажу, у т. ч.:	22 767,33	23 900,00	30 811,16	35,33%	128,92%
- плата за надання адміністративних послуг	15 320,26	17 400,00	23 597,33	54,03%	135,62%
плата за оренду ЦМК та іншого комунального майна	7 016,02	6 000,00	6 926,00	-1,28%	115,43%
- державне мито	431,05	500,00	287,83	-33,23%	57,57%
Надходження коштів пайової участі у розвитку інфраструктури міста	50 665,42	10 112,20	10 462,50	-79,35%	103,46%
Власні надходження бюджетних установ	65 197,91	61 698,66	77 354,15	18,65%	125,37%
Інші неподаткові надходження	277 936,01	192 771,83	238 949,19	-14,03%	123,95%
<i>Доходи від операцій з капіталом</i>	23 713,17	10 500,00	7 031,86	-70,35%	66,97%
<i>питома вага в надходженнях, %</i>	0,65%	0,34%	0,22%	-0,42 в.п.	65,00%
Кошти від продажу основного капіталу	19 262,55	3 000,00	1 851,34	-90,39%	61,71%
Кошти від продажу землі і нематеріальних активів	4 450,62	7 500,00	5 180,52	16,40%	69,07%
<i>Цільові фонди</i>	8 872,49	7 516,00	5 615,45	-36,71%	74,71%
<i>питома вага в надходженнях, %</i>	0,24%	0,25%	0,18%	-0,06 в.п.	72,51%
Разом власні доходи	2 181 982,06	2 501 031,08	2 595 688,62	18,96%	103,78%
<i>питома вага в надходженнях, %</i>	<i>59,45%</i>	<i>82,02%</i>	<i>82,62%</i>	<i>23,17 в.п.</i>	<i>100,73%</i>
Трансферти	1 488 602,34	548 314,93	546 184,95	-63,31%	99,61%
<i>питома вага в надходженнях, %</i>	<i>40,55%</i>	<i>17,98%</i>	<i>17,38%</i>	<i>-23,17 в.п.</i>	<i>96,68%</i>
Всього	3 670 584,40	3 049 346,01	3 141 873,56	-14,40%	103,03%

Джерело: дані ТМР

Структура видатків бюджету Тернопільської МТГ (за функціональним призначенням)

Найменування	2020	2021	2022	Динаміка 2022/2021
Загальнодержавні функції	217 476,82	277 022,67	241 696,28	-12,75%
Громадський порядок, безпека та судова влада	413,79	234,62	113 871,60	48433,90%
Економічна діяльність	363 874,37	1 120 509,22	350 162,86	-68,75%
Охорона навколишнього природного середовища	502,22	72,42	49,57	-31,55%
Житлово-комунальне господарство	322 436,42	346 276,19	467 256,02	34,94%
Охорона здоров'я	203 191,24	98 962,10	124 764,46	26,07%
Духовний та фізичний розвиток	102 279,01	132 656,06	110 871,32	-16,42%
Освіта	1 079 881,15	1 395 214,66	1 481 875,53	6,21%
Соціальний захист та соціальне забезпечення	102 399,56	119 033,93	177 045,96	48,74%
Всього	2 392 454,58	3 489 981,87	3 067 593,61	-12,10%

Джерело: дані ТМР



ТОВ «Рейтингове агентство «ІВІ-Рейтинг»,
вул. Антоновича, 172, оф. 1014,
м. Київ, 03150

тел: (044) 362 90 84

факс: (044) 521 20 15

e-mail: office@ibi.com.ua

web: www.ibi.com.ua